

THE GOSPEL ACCORDING TO JOHN

1 ¹Dantsé godeyaadá' Yati' golíí lèk'e, Yati' Bik'ehgo'ihì'nañ yìl nliì, Yati'íí Bik'ehgo'ihì'nañ nliì. ²Yati'íí dantsé godeyaadá' Bik'ehgo'ihì'nañ yìl nliì. ³Áñ dawahá áyíílaa; áñ doo hak'i dayúgo dawahá álzaahíí doo álzaa le'at'éé da. ⁴Ihì'naahíí biyi' golíí; áí ihì'naahíí nnee yee daago'íí. ⁵Got'iiníí godiíhìyú idindláád; godiíhìí got'iiníí doo yitis nliì da.

⁶Bik'ehgo'ihì'nañ nnee John holzéhi yides'a'. ⁷Áñ Begot'ínihíí nnee yìl nagolnì'go nyáá, bíí bee nnee dawa da'odlạ doleełgo. ⁸John doo Begot'iiníí nliì da, áídá' Begot'iiníí yaa nagolnì'go nyáá. ⁹Da'anii Begot'ínihíí nnee ni'gosdzán biká' daagolíníí dawa bee daayo'íí. ¹⁰Áñ ni'gosdzán nneehíí yitah silíí, áñ ni'gosdzán áyíílaa, ndi ni'gosdzán biká' nneehíí doo bídaagołsì da lèk'e. ¹¹Dabíí áyíílaahíí yaa nyáá, áídá' dabíí hat'i'ihíí doo hádaabit'íí da. ¹²Áídá' hadíí hádaabit'iiníí, daabosdłạdíí, Bik'ehgo'ihì'nañ bichạgháshé daaleehgo yaa goden'áá: ¹³Áí nádaagosdliiníí doo nnee hadaazt'i'íí bee da, doo kots'íhíí bee da, doo nnee bits'á'dí'go da, áídá' Bik'ehgo'ihì'nañ bits'á'dí' nádaagosdliì. ¹⁴Yati'íí nnee silíigo nohwitahyú gólíí lèk'e, dawahá ye'at'éhihi biłgoch'oba'íí łá'íí da'anii ágot'éhi nliì, (Bik'ehgo'ihì'nañ biYe' dałá'áhi nliìhíí bighạ ízisgo at'éégo bits'á'idindláád, áí bits'á'idindláádíí daahihíiltsạ ní')

¹⁵John baa nagolnì'go nádidilghaazh lèk'e gáníigo, Dín áłdishnii ní', ágádéniiid n'dá', Shiké'dí' hígháhíí dashíntsé golííhíí bighạ shitisgo at'éé. ¹⁶Dawahá yegoyííiníí nohwaa hí'né', biłgoch'oba'íí dałiké'go nohwaa hí'níí. ¹⁷Bik'ehgo'ihì'nañ yegos'aaníí Moses biláhyú ngot'ạ lèk'e, áídá' biłgoch'oba'íí hik'e da'anii ágot'éhi Jesus Christ yìl nyáá. ¹⁸Doo hadín Bik'ehgo'ihì'nañ yo'íí da; biYe' dałá'áhi Bik'ehgo'ihì'nañ ádíbółtạ'ihì, áñ zhạ ch'í'nah áyíílaa.

¹⁹Jerusalem golzeedí' okaạh yedaabik'ehi hik'e Lévités daanlínihi Jews daanlíni odaabis'a', Hadín lạá ánt'ee? daabiñniigo nabídaadiłkidá' John gáníí lèk'e, ²⁰Shíí doo **Christ** ánsht'ee da, doo nayíł'í'go da da'aniiigo ádaa nagolnì'. ²¹Áídí' nayínádaadiłkid, Hadín ánt'éé gá? **Elías** níłíí née? Dah, doo áñ nshłíí da, nii lèk'e. Bik'ehgo'ihì'nañ binkááyú na'iziidihíí, ya' áí

ńlǐí nées? Dah, ńiigo hadzii. ²²Gánaadaayitdo'ńiid, Áídá' hadín ánt'éé gá? Nohwił nagolńi'go hadín daanohwides'a'íi bił nadaagohiilńi'. Hant'é ńniigo ádaa nagolńi'? ²³Áídí' gáníí, NohweBik'ehń bádihyú ilch'ígodezdqhgo ádaahle', dishńiigo shíí da'igolǐíyú dilwoshi nshǐí, **Esáias**, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi áńíí n'íi k'ehgo. ²⁴Nnee na'ídaadiłkidihíí Phárisees daanlíni daabin'a'. ²⁵Nabídaadiłkidgo, Doo **Christ** ńlǐí dadá', ła'íi doo **Elías** dagohíí Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú na'iziidihií ńlǐí dadá', nt'é bighą baptize áń'íi? daanii. ²⁶John bich'í' hadzii, Shihíí tú bee baptize ash'íi: áídá' ła' nohwitahyú sizǐi, doo bídaagonoǐ dahi; ²⁷Da'án shikédí' hígháhíí shitisgo at'éhi, biket'óól k'e'ish'adgo ndi doo bik'eh sítǐí da. ²⁸Ái Bethábara golzeeyú Jórdan túńlǐíńí hanaayú ágodzaa, John baptize ágole'gee.

²⁹Iskaą hik'e John Jesus bich'í' higaalgo yo'íigo gáníí, Daadeh'íí, dibetǐí **biZhaazhé** Bik'ehgo'ihí'nań bíyéhi áídí' higaal! Áń n'gosdzán biká' nnee binchq'íi da'íłǐí yilchiih. ³⁰Dín áldishńii ni' gádeńiid n'dá, Nnee ła' shikédí' hígháh, áń dashíntsé gólǐíhíí bighą shitisgo at'éé. ³¹Dashíí ndi doo bígonsǐ da ni': áídá' Israel hat'íi bił ch'f'nah ágolne'híí bighą tú bee baptize ádaagoshle'go niyáá. ³²John yaa nagolńi'go gáníí, Holy Spirit yaaká'dí' hawú k'ehgo Jesus yich'í' nke'eníihgo biká' dahnezdaago hish'íi. ³³Shíí ndi doo bígonsǐ da ni': áídá' hadín tú bee baptize ádaagoshle'go shides'a'ń shich'í' gánńiid ni', Hadín Holy Spirit yaaká'dí' bich'í' nke'eníihgo biká' dahnezdaago hí'íńíí, áń Holy Spirit bee baptize ádaagole'íi át'éé. ³⁴Díí hiłtsaą hik'e baa nagosisńi', Dín da'anii Bik'ehgo'ihí'nań biYe' łaą, dishńiigo.

³⁵Iskaą hik'e John bitsilke'yu naki yil nadaazi'; ³⁶Jesus higaalyú ndaineł'íí'go gánńiid, Daadeh'íí, dibetǐí **biZhaazhé**, Bik'ehgo'ihí'nań bíyéhi! ³⁷John bitsilke'yu nakihíí ágáníigo daabidezts'aągo Jesus yiké' dahizh'aazh. ³⁸Jesus t'aązhi' déz'íigo biké' hi'ashgo yiltsaągo gáyíńii, Hant'é biká' hanohtaago aht'íi? Áík'ehgo gádaanii, Rábbi, (Ilch'ígó'aahíí golzeego ágolzee,) hayú gonlǐí? ³⁹Jesus gádaabińii, Yushdé' ákú dokáhgo bígonoǐsǐih. Áík'ehgo yil okaigo hayú sidaahíí yídaagoǐsǐid, t'ahbídí' gonenádn łedihikęęzyú nákaigo, ákú dá yil naháztaą lęk'e. ⁴⁰Nnee nakihíí John áńíhíí daidezts'aaníí, Jesus yiké' ó'áázhií dała'a Andrew holzee, Simon Peter bik'isnhi. ⁴¹Andrewhíí ntsé bik'isn Simon holzéhi yaa nyáągo gáyíńii, Messías baa nt'áázh, ái **Christ** golzeego ágolzee. ⁴²Áídí' Simon Jesus yaa yil n'áázh. Jesus Simon yineł'íi hik'e gáyíńii, Simon, Jona biye' ńlíni, **Céphas** honlzéé doleeł, tséé golzeego ágolzee.

⁴³Iskaą hik'e Jesus Gálileeyú deyaago, Philip yaa nyáągo, Shiké' híńáál, yilńii. ⁴⁴Andrew ła'íi Peter Bethsáida golzeedí' na'aash, ła'íi Philip áldó' áídí' naghaa. ⁴⁵Philip Nathánael yaa nyáągo gáyíńii, Jesus, Joseph biye', Názařethdí' gólíni baa nkai, Bik'ehgo'ihí'nań yegos'aaníí biyi' Moses bak'e'eshchǐi lęk'ehi, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íi áldó' bak'eda'ashchǐi lęk'ehi. ⁴⁶Nathánael gábińii, Hant'é nzhooníí Názařethdí'

behagowáhshá? Philip gánábiłdo'niid, Ákú dot'aashgo bígonłsįh.
 47 Jesus Nathánael bich'į' higaalgo yo'įigo gáníí, Da'anii Israel hat'į'íí
 nłíni kudí' higaal, doo k'izé'át'éhi da. 48 Nathánael gábiłnii, Hagot'éégo
 shígonłsį? Jesus gábiłnii, Philip doo hwahá níká áníí dadá', fig ch'il
 bitł'ááhyú síndaago nish'į' ní'. 49 Nathánael gábiłnii, Ni ilch'ígó'aahíífłłni,
 Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nłíí ląá; Israel hat'į'ihí ízisgo biNant'a' nłíí ląá.
 50 Jesus gábiłnii, Fig ch'il bitł'ááhyú síndaago nish'į' niłdishnii n'íí bighą
 shondląą née? Díí bitisgo ágot'éhi hí'į'í doleel. 51 Jesus gánábiłdo'niid,
 Da'anii, da'aniigo gánohwiłdishnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, yáá
 ilłs'ą'álnéhgo shik'ehdí' Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaaká'yú daagolíńń
 hadagodí' hayaago ilđenánádikahgo daah'į'í doleel.

2 1 Taagi hileehíí bijįi Gálileehíí biyi' Cána golzeegee ni'į'neh; ákú
 Jesus báąhi itah lẹk'e. 2 Jesus alđó' bitsilke'yu biłgo ni'į'nehýú
 daabi'dokeed. 3 Dasts'aa bitoo ásdįidá' Jesus báą gábiłnii, Dasts'aa bitoo
 ásdįid. 4 Jesus gábiłnii, Shimaa, hago ląą ánishłéhgo ánnii? Shágoz'aaníí
 doo hwahá bengowáh da. 5 Báą nada'iziidíí gáyilnii, Hant'é daanohwiłniyú
 dakú ádaat'į'í doleel. 6 Áígee tús tséé álzaahi gostán sinil, Jews daanłni
 daagos'aąhíí k'ehgo yee táda'digisíí bighą, túsíí dał'a'ago nadin dagohíí
 tádin gallons dábił'eh lẹk'e. 7 Jesus gádaabiłnii, Túsíí tú bee hada'dołbi.
 Áłk'ehgo dáhalk'įlgo hada'desbi. 8 Jesus gánádaabiłdo'niid, Ła' hakaahgo
 bik'ehgo da'idaaníí bich'į' dohkaah. Áłk'ehgo odaiskaą. 9 Bik'ehgo da'idaaníí
 tú dasts'aa bitoo silįhíí yizłh, hadí' hídziid shįhíí doo yígółsį dago,
 (nada'iziidíí tú hadaiziidíí zhą yıdaagołsį ndihíí,) bik'ehgo da'idaaníí nnee
 niinęhi yiká ánniidgo, 10 Gáyilnii, Nnee dawa da'idaą débegonyaago dasts'aa
 bitoo nzhónihíí ntsé yita'ikaah; ádí' dahádaat'įzhį' da'odłąądá' doo nzhọ
 dahíí yita'ikaah: ádá' nihíí dasts'aa bitoo nzhónihíí áńíta bitasńkaą. 11 Áí
 Jesus dantsé godiyįhgo adzaa, Gálilee biyi', Cána golzeegee, áłk'ehgo ízisgo
 ye'at'éhi bee bígozįid; ádí' bitsilke'yu daabosdłąąd lẹk'e.

12 Díí bikédį'go Capérnaum golzeeyú bíí hik'e báą, bik'isyú ł'a'íí
 bitsilke'yu yił okai; akú da'akwii bedahiskaą.

13 **Bitis-hagowáh** n'íí bíná'godinįhgo Jews daanłni da'iyąhíí biká'
 ngonyáago Jesus Jerúsalemyú óyáá. 14 Akú da'ch'okąąh goz'aą yune' nnee ł'a'
 magashi, dibelį, hawúcho baa nadaahiníihi, ł'a'íí zhaali ilkáh ch'įdaihiniłłíí
 binasdziid yaa naháztaągo yiká nnyáá. 15 T'óól ilkénąsgisíí il'áyíłlago
 dawa, dibelį, magashita biłgo da'ch'okąąh goz'aą biyi'dí' ch'įinihiyood;
 ł'a'íí zhaali ilkáh ch'įdaihiniłłíí bizhaalihíí yayinkąą, ádí' zhaali yiká ilkáh
 ch'įnádaiłłíí naz'aaníí nanyihesgo. 16 Ádí' hawúcho baa nadaahiniłłíí
 gáyilniid, Díhíí ch'įdaahonnił; shi'Taa bikįhíí kįh biyi' na'inihi ádaagołe'
 hela. 17 Nikįhíí dázhọ godilzinií begoz'aą doleelgo dázhọ háshł'įhíí bighą
 shidizidee, golzeego bek'eshchiinií bitsilke'yu yínadaalni.

18 Ádí' Jews daanłni gádaabiłnii, Nt'é godiyįhgo be'įgózinií nohwił
 ch'į'nah ánle', díí ánánt'įhíí bighą? 19 Jesus gádaabiłnii, Díí kįh biyi'

da'ch'okaqahíí aqł nanádaagołniitgo, taagi jii hileehgo ánágosshle'. ²⁰Jews daanlíni gábiłnii, Díi kįh biyi' da'ch'okaqahíí ágolne'go dizdin gostán łegodzaa, áidá' nihíishá' taagi jii hileehgo ánágodle'? ²¹Ndi bíi bits'íhi kįh biyi' da'ch'okaqahíí k'ehgo yaa yałti'. ²²Jesus daztsaqádí' naadiidzaadá' bitsilke'yu nt'é nii n'íi yínadaalnii; áik'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi łá'íi Jesus áńi' n'íi daayosdłaqad lėk'e.

²³Jerúsalem golzeeyú bitis-hagowáh n'íi bee bíná'godinłhgo da'idaaníi bijii, Jesus akú itah nłiigo nnee łáągo daabosdłaqad, godiyłhgo áná'ol'įiłi' daayiltsaqádá'. ²⁴Áidá' Jesus nneehíi doo yada'olłi' da, nnee dawa yígółsłhíi bighą. ²⁵Doo hadín nnee ye'at'ééhíi baa bił nagolni' bik'eh da; dabíi nnee ye'at'ééhíi dawa yígółsłhíi bighą.

3 ¹Nnee Phárisees daanliiníi itah nłi'ni, Nicodémus nłholzéhi, Jews binant'a' nłi'ni lėk'e. ²Áń t'ė'yú Jesus yaa nyáągo gáyilnii, Ni, łch'ígó'aahíi nłi'ni, doo hadín godiyłhgo áná'ol'įiłi' áń'įiłi' áyólėh át'éé da, Bik'ehgo'ihí'nań yił nłiyyúgo zhą: ái bighą Bik'ehgo'ihí'nań bits'ądí' łch'ígó'aahíi nłi'igo bídaagonłzi. ³Jesus gábiłnii, Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, Nnee nágosdłiyyúgo zhą Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee daanliiníi itah nłi' doo. ⁴Nicodémus gábiłnii, Hagot'éégo nnee nágodleeh, báyan siljídá'? Ya' komaa bibishchid bih nách'idáhgo nágoch'idleeh née? ⁵Jesus gánii, Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, nnee tú bee łá'íi Holy Spirit bee nágosdłiyyúgo zhą Bik'ehgo'ihí'nań bilatł'áhgee goz'ąą yune' ha'agháh. ⁶Kots'í bee gozliiníi kots'í át'éé, áidá' Holy Spirit bee gozliiníi spirit at'éé. ⁷Doo nił díyagot'éé da le', Nágoch'idleeh, niłdishniiłi' bighą. ⁸Nyolíi da'adzaayú nyol, ái dints'agdá' hadí' nyolíi, hayúgo nyolíi doo bígonłsı da; dawa Holy Spirit bee nádaagosdliiníi ágádaat'éhi at'éé. ⁹Nicodémus gábiłnii, Hagot'éégo łąą ágołnłi'hi? ¹⁰Jesus gábiłnii, Ni Israel hat'ri' yił ch'ígó'aahi nłi'ídá, díishą' doo bígonłsı da? ¹¹Da'anii, da'aniigo gániłdishnii, née bídaagonłzinii zhą baa yádaahiłti', hant'é daahiit'iinii zhą baa nadaagohiłni'; áidá' baa nadaagosiłni'íi doo nádaagodoh'aah da. ¹²Ni'gosdzán biká' ágot'eehíi baa nohwił nagosisni' ndi doo shondłąą dadá, yaaká'yú ágot'eehíi baa nohwił nagoshni'yúgo hagot'éégo shondłąą? ¹³Doo hadín yaaká'yú bił ogoyáá da, shíi nnee k'ehgo Niyááhíi zhą, yaaká'dí' nkeniyáá, yaaká'yú gonshłji.

¹⁴Moses da'igolłyyú t'łiish dahyidnłtłi'łi' k'ehgo, shíi áłdó' nnee k'ehgo Niyááhíi dahshidi'dolteel: ¹⁵Hadín shosdłaqadihíi ihí'naa doo ngonel'ąą dahíi yee hińaa dolełhíi bighą.

¹⁶Bik'ehgo'ihí'nań ni'gosdzán biká' nnee dązhó bił daanzhóqohíi bighą biYe' dałá'áhi yaa yinłtłi', áik'ehgo dahadín bosdłaqadihíi doo da'ılłi' hileeh da, áidá' ihí'naa doo ngonel'ąą dahíi yee hińaa doleel. ¹⁷Bik'ehgo'ihí'nań biYe' ni'gosdzán biká'zhı' nkeyinł'a'íi ni'gosdzán biká' nnee doo yił ch'ígóweh dolełhíi bighą nkeyinł'a' da, áidá' ni'gosdzán biká' nnee bíi bee hasdádokaahíi bighą.

¹⁸Hadín bosdłaqadíi doo bił ch'ígódeeh da: áidá' hadín doo bosdłaqad dahíi iłk'idá' bił ch'ígódini at'éé, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' dałá'áhi doo

yosdlaad dahíí bigha. ¹⁹Díí bigha nnee bił ch'ígóđih, begot'iiníí ni'gosdzán biká' begonyáá, áídá' nnee doo got'iiníí bił daanzhoq da, chagołheel zhá bił daanzhoq, ncho'go ádaat'eehíí bigha. ²⁰Dahadín ncho'go at'éé lék'eyúgo, got'iiníí bił ncho', bi'at'e' ncho'íí doo bígozjìh hat'íí dahíí bigha, doo got'jìyú ch'égháh hát'íí da. ²¹Hadín nłt'éégo at'ééhíí, bi'at'e'íí Bik'ehgo'ihí'nań ye'at'éégo bígozjìh doleelhíí bigha got'jìyú ch'égháh.

²²Áí bikédí'go Jesus, bitsilke'yu biłgo, Judéa golzeeyú okai; baptize ádaagole'go akú dé't'ihézhì' yil naháztaq lék'e.

²³John ałdó' Aenon golzeeyú baptize ágoł'jì, Sálimhíí bit'ahyú, akú tú łáqáhíí bigha: áígee nnee nehaskaigo baptize ádaasaa. ²⁴Doo hwahá John ha'ánteeh dadá'.

²⁵John bitsilke'yu łá'íí Jews daanlíni łá' okąqzhzhin'éégo táko'digisíí yaa ładaagodit'áh nkegonyaa. ²⁶Áídí' John yaa hikaigo gádaayitñii, Iłch'ígó'aahíí nłníni, nnee Jórdan túnlílníí hanaayú bił na'aash n'íí, baa nagolñí' n'íí, án kú naghaa, baptize ádail'jìgo nnee dawa bich'jì' nihikáh. ²⁷Áík'ehgo John gáníí, Nnee doo hant'é yót'íí át'éé da, yaaká'dí' baa hi'né'yúgo zhá. ²⁸Nohwíí shídaanołsigo, Shíí doo **Christ** nshłjì da, dishñii ni', dabíntségo bidol'aadíí nshłjì. ²⁹Ishkiin niinéhíí na'ílíhn yil niinéhíí, bíí niinéhi at'éé: niinéhíí bit'ekéhíí, bíyést'saago sizjìgo, bizhii yidits'ago dázhó bił gozhóq: áí k'ehgo shíí ałdó' dázhó shil gozhóq síłjì. ³⁰Bíí itisgo bá godigháh, áídá' shihíí t'ąqzhì' shá godigháh. ³¹Hadín yaaká'dí' nkenyááhíí dawa yitismo nłjì: hadín ni'gosdzán biká'gee nliiníí ni'gosdzán ye'at'éé, áík'ehgo dá ni'gosdzán biká' ágot'eehíí zhá yaa yałti': hadín yaaká'dí'go nkenyááhíí dawa yitismo nłjì. ³²Áń nt'é yo'iiníí, nt'é yidezts'aaníí, áí dawa yaa nagolñi'; áídá' doo hadín bosdlaad da. ³³Hadín yaa nagosñi'íí bosdlaadíí, Bik'ehgo'ihí'nań da'anii laq niigo yiká' iskał. ³⁴Hadín Bik'ehgo'ihí'nań bides'a'íí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' yee yałti': Bik'ehgo'ihí'nań Holy Spirit doo yídaanel'ągo baa yiné' da. ³⁵Bik'ehgo'ihí'nań biYe' bił nzhóqgo dawa yebik'ehgo yaidin'ąq. ³⁶Dahadín Bik'ehgo'ihí'nań biYe' yosdlaadíí, ihí'naa doo ngonel'ąq dahíí yee hínaa doo: dahadín doo yosdlaad dahíí ihí'naa doo yiltséh da; áídá' Bik'ehgo'ihí'nań bihashke' biká'zhì' siné'.

4 ¹John biké' hikaahíí bitisgo Jesus biké' anáseehíí áyidedlaago, łá'íí baptize ádaayizlaago **Phárisees** daanlíni ya'ikodaanzjìgo Jesus yígolsjìdá, ²(Da'ágát'éé ndi Jesus doo baptize áł'jì da, bitsilke'yu zhá.) ³Judéadí' Gálileeyú naadesdzaa. ⁴Dá Samáriayú zhá bá ch'ígót'y' lék'e. ⁵Áígee kìh goznilyú nýáá, Sýchar golzéhi, ni' Jacob biye', Joseph holzéhi, yaa gon'ąq n'íí bit'ahgee goz'áni. ⁶Áígee Jacob bitúhahidleehe goz'ąq. Jesus higaalgo isk'áhnyááyú hiyaago túhahidleehege dahnezdaa. ⁷Isdzán, Samáritan nłníni, tú haileehyú nýáá: Jesus, Tú shá ná'łsìh, biłñii. ⁸(Bitsilke'yuhíí kìh goznilyú hidán nadaihiłñiihyú okai.) ⁹Isdzán Samáritan nłniihíí gábiłñii, Hant'é lą bigha ni, Jew nłníni, shíí Samáritan nshłníni tú shídókeed? Jews daanlíni Samáritans daanliiníí doo iłch'jì'ádaat'ee da. ¹⁰Jesus gábiłñii, Hant'é

Bik'ehgo'ihinaan kaa yine'í, la'í hadín, Tú shá ná'íshih, niñiihí bígonłsýúgo shí'qkeed doleeł ni', ák'ehgo tú bits'á'dí' ihinaáni naa nizíid doleeł ni'. ¹¹Isdzán gábiñii, Doo nt'é bee tú haleeh da, túhahidleehí yúyah: áidá' hadí' tú bits'á'dí' ihinaáni nádnziid? ¹²Nishá' Jacob, bits'á'dí' daadihe'na'i, bitisgo ánt'ee? án díí túhahidleeh nohwá ágólaago, bits'á'dí' bíí la'í bichagháshé la'í bimagashi da'idlaq ni'. ¹³Jesus gánábiłdo'niid, Dahadín díí tú yodlaaní dibá' nánádleeh: ¹⁴Áidá' dahadín tú baa nsiidgo yodlaaní doo dibá' nánáodleeł at'éé da; tú baa nsiidí túhahidleehí k'ehgo biyi'dí' tú hanáñlǐí doleeł, dayúweh ihinaa doo ngonel'aq dayú nǐlǐ doleeł. ¹⁵Isdzán gánábiłdo'niid, Díí tú áññiihí la' shaa nzíid, doo dibá' nánáshdleehgo da, la'í doo kú nánshdángo tú hanáshdleeh dahí bigha. ¹⁶Jesus gábiñii, Ti'i, nika' biká nádndángo bił nánt'aash. ¹⁷Isdzán, Shika' da'áđih, biñii. Jesus gánábiłdo'niid, Shika' da'áđih, nñiihí da'anii áññii: ¹⁸Nika' ashda'adá' k'adyúgo bił na'aashí doo nika' at'éé da: díí da'anii áññii. ¹⁹Isdzán gábiñii, Bik'ehgo'ihinaan binkááyú na'iziidi nǐlǐgo bígosłsıid. ²⁰Daanohwitaa n'íí díí dzilí biká' da'okaqah ni'; áidá' nohwihí, Jerúsalemýú zhá nnee da'okaqahgo bá goz'aq, daadohñii. ²¹Jesus gánábiłdo'niid, Isdzán, shondlaq, dahagee díí dzilí biká'yú, dagohí Jerúsalemýú shiTaa doo daahohkaqah da doleeł. ²²Nohwí nt'é daahohkaqah shihí doo bídaagonłsı da: néehí nt'é daahohkaqah shihí bídaagonłzı; hasdách'igháhí Jews daanliiní bits'á'dí' benagowáhi. ²³Kodí' begoldoh, da'aniigo da'okaqahí biyi'siziiní bee da'aniigo shiTaa daayokaqah doleeł kú begoz'áni at'éé: shiTaahí ágát'éégo da'okaqahí yiká déz'ıi. ²⁴Bik'ehgo'ihinaan spirit nǐi, hadín daabokaqahí biyi' siziiní bee da'aniigo daabokaqahgo dábił'eh. ²⁵Isdzán gábiñii, Messías, **Christ** holzéhi, híghángo bígonsı: án nýáágo dawa nohwıł nagolñi' ndi at'éé. ²⁶Jesus gábiñii, Shíí nich'ı' yasht'ihí án ánsht'ee.

²⁷Ák'ehgo bitsiłke'yu nákaigo isdzán bich'ı' yałti'hí bigha bił díyadaagot'ee lék'e: áidá' doo la' gánñiid da, Nt'é bigha na'ídnłkid? dagohí, Nt'é bigha bił ilch'ı' yánłti'? ²⁸Ák'ehgo isdzán bitús da'akú si'aqadá' kih goznilyú onálwodgo nnee yił nadaagolñi', ²⁹Yushdé', nnee dahot'éhé ánáshł'ıidíí yaa shıł nagosni'ıí daahołtséh: áńshá' **Christ** at'ıı? ³⁰Ák'ehgo kih goznildí' dahnádnzqa, bich'ı' dahdeskaigo.

³¹T'ah daahiikááhdá' Jesus bitsiłke'yu nádaabokaqah, NohwiNant'a', ináá, daabiñiiigo. ³²Áidá' gádaabiñii, Hidán hishaaní doo bídaagonłsı da. ³³Bitsiłke'yu gádaaıłdi'ñii, Hadín la' hidán baa yiné'? ³⁴Jesus gádaabiñii, Shin'á'n dabíí hát'ıyú ánáshł'ıılgo, la'í binasziid bá laashle'go shihidán át'éé. ³⁵T'ah díı'ı daahiit'ıih yidziishá' int'aqzhi', daadohñii? Nohwıł nagoshni', hadag ádaahnéngo daadeh'ıı; ilk'idá' daadiigaago da'ıldlaadgee ngonyaa. ³⁶Hadín ıldlaadı nest'án dála'áile'go ihinaa doo ngonel'áni bich'ı' nahi'niil: ák'ehgo k'e'dileehí la'ı ıldlaadı bílgo dála' bił daagozhóq doleeł. ³⁷Díí beha'odzihí da'anii ágolzee, La' k'e'dilee, la'ı ıldlaad. ³⁸Doo k'edaadisolaa dagee daahołdlaadyú nohwidél'a': nnee la'ı k'ednláhi, binasziid n'ıí daahisołdlaad.

³⁹Isdzán, Ánásh't'iid n'íi dawa yaa shił nagosni', n'iihíi bigha k'ih goznildí' Samáritans daanlíni łáágo Jesus daayosdłaađ l'ek'e.

⁴⁰Samáritans daanlíni baa hikaigo, Dakú síndaa, daabiłnii:

da'áigee sidaago naki beiskaą. ⁴¹Biyati'híi bigha dayúwehégo łáágo nádaabosdłaađ; ⁴²Ái isdzánhíi gádaayiłnii, K'adíi doo daniyati' zhá bigha da'osiidłaađ da, danéé da'disiit'aałhíi bigha, ł'a'íi da'anii ni'gosdzan biká' n'neehíi hasdáyiniłíi, ái Christ niłigo bidaagonłzi.

⁴³Nakiskaą hik'e Gálileeyú onanázaa. ⁴⁴Jesus ádaanagołni'go gánniid, Bik'ehgo'ih'i'nań binkááyú na'iziidi dabíi bini'yú doo hadín bidnłsini at'éé da.

⁴⁵Gálileeyú nyááda' Gálileeyú daagolíníi bił daagozhqogo k'edaabiłniiid, Jerúsalemyú da'idaągeé anát'iid n'íi dawa daayo'ii n'íi bigha: bíi ałdó' da'idaąyú naaskai ni'go. ⁴⁶Áídi' Gálilee biyi' Cána golzeeyú Jesus nádzáa, tú dasts'aa bitoo áyíłlaa n'yú. Áigee nant'an ła' biye' n'niih l'ek'e, Capérnaum golzeegee. ⁴⁷Ái n'neehíi Jesus Judéadi' Gálileeyú nyáágo ya'ikonziđá' yaa nyáágo náyoskaąđ, Shiye' nánłziihyú n'nań, yiłniigo, dak'azhá datsaahi.

⁴⁸Jesus gábiłnii, Godiyihgo be'idaagozini ł'a'íi ízisgo anágot'iiłíi daah'iiyúgo zhá da'ohdłaa. ⁴⁹Nant'ánhíi gábiłnii, Shigowayú n'nań, shizhaazhé doo hwahá datsaah dadá.

⁵⁰Jesus gábiłnii, Nádnáh; niye' hińaa, nłt'éé násdlíi. N'nee Jesus anífiłhíi yosdłaađgo dahnasdzáa.

⁵¹T'ah nádaałdá' bánada'iziidiłíi bidááh hikaigo bił nadaagolni', Niye' hińaa, daabiłniigo. ⁵²N'neehíi na'ídnłkid, Da'kwíi bik'ehenkéézdá' t'aałzi' bá nágodesdzaa lán? biłniigo. Gádaabiłnii, Adaąda' hayaazhi' dała'á bik'ehenkéézdá' nełgai n'íi bits'á' gonyáa ni'. ⁵³Bitaa yígółsi, da'ái bik'ehenkééz n'dá' Jesus, Niye' hińaa, biłnii ni': áik'ehgo osdłaađ, ł'a'íi bik'ih yune' naháztaaníi dawa ałdó' da'osdłaađ.

⁵⁴Jesus Judéadi' Gálileeyú nyááda' díi nakigee godiyihgo adzaa l'ek'e.

5 ¹Díi bikédi'go Jews daanlíni da'iyaałhíi begonyáada', Jesus wá'yú Jerúsalemyú óyáa. ²Jerúsalemyú dibelíi nahiniih goz'aaníi bahgee túdahskaą l'ek'e, Hébrew biyati'ii k'ehgo Bethésda golzéhi, áigee ashđla'yú chagosh'oh nagoz'aa. ³Áigee iltah at'éégo kah yaa nakaiłhíi łáágo, bińáa ádaagodini, doo nakai dahi, daadi'ilihii ałdó', tú dihi'náłhíi yiba' ł'a'at'éé. ⁴Bik'ehgo'ih'i'nań binal'a'a yaakáđi'hi łahgee túdahskaaníi yeh nadángo tú nádihi'ná: tú dehes'naago hadín ntsé téh híyááłhíi, nt'é yaa naghaa lášhi n'íi nádzii. ⁵N'nee ła' tádin tsebił bił łegodzaago kah yaa naghaago áigee sitíi l'ek'e. ⁶Jesus bo'iidá' dásitiigo n'zaad ogoyááłhíi yígółsiigo gábiłnii, Ya' nándzii hánt'ii néé? ⁷N'nee kah yaa naghaahíi gábiłnii, Tú nahi'naagee doo hadín téh shiłteeh da: dá doo téh hisháhé dashíntse ła' téh nádáh. ⁸Jesus gábiłnii, Nádnáh, biká'síntiiłhíi dahnádnne'go dahnádnáh. ⁹N'neehíi dagoshch'i' nádziigo yiká' sitíi n'íi dahnýidnne'go dahnasdzáa: ái Jews daagodnłsiniłi bijii l'ek'e.

¹⁰Áik'ehgo Jews daanlíni n'nee nádziłhíi gádaayiłnii, Díi godilziníi bijii: biká'ntéłhíi anané'go doo begoz'aa da. ¹¹Áik'ehgo gábiłnii, N'nee náshilziihíi gášhiłniiid, Biká'síntiiłhíi dahnádnne'go dahnádnáh. ¹²Áídi' nabídaadiłkid, N'nee daat'éhi, Biká'síntiiłhíi dahnádnne'go dahnádnáh, niłniiid? ¹³N'nee

nádzihií hadín nábilzii shíhíí doo yígótsi da: áígee nnee láádá' Jesus lahyúgo oyáá lək'e. ¹⁴Díí bikédí'go da'ch'okaḡaḡ goz'aḡ yunee' Jesus nnee nádzii n'íí yaa nyáágo gáyilḡnii, Nlt'éé násíndlií gádnii áko: ncho'go ánao'nee' hela', ágánándzaayúgo dánko da'tiségo nich'i' nágodiidáh. ¹⁵Nneehíí Jews daanlíni yaa nyáágo, Náshidilzihií Jesus at'íí, daayilḡnii. ¹⁶Díí daagodnḡsiníí bijíí adzaahíí bigha Jews daanlíni Jesus yaa yádaalti'go daizilḡhee hádaat'íí.

¹⁷Áídá' Jesus gádaabiḡnii, ShiTaa t'ah na'iziid, shí áldó' na'isiid. ¹⁸Godilziníí bijíí begoz'aaníí doo yikísk'eh at'éé dahíí bigha, la'íí Bik'ehgo'ihí'nań shiTaa yiḡniigo Bik'ehgo'ihí'nań yił dała' nliigo ádilzihií bigha Jews daanlíni dayúwehégo daabizilḡhee hádaat'íí. ¹⁹Jesus gánádaabiłdo'niid, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Shíí, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nshliiníí, dashí zhá doo nt'é laoshléh at'éé da, shiTaa ánat'íilgo hish'iiníí zhá: shiTaa ánat'íilí k'ehgo shíí áldó' ánasht'íil. ²⁰ShiTaa shíí biYe' nshliiníí dázho bił nshoḡ, dabíí ánat'íilí dawa shil ch'í'nah áyíłsi: díí bitisgo ána'ol'íilí shil ch'í'nah áile'gee nohwił díyadaagot'ee doleeł. ²¹ShiTaa nanezna'íí nádaayihilḡnahíí k'ehgo shíí, biYe' nshliiníí, áldó' hadíí hásh'tíiníí nádaabihishḡnah doleeł. ²²ShiTaa nnee doo la' yángo'áah da, shíí, biYe' nshliiníí, dawa bándagosh'a'go shaidin'áḡ: ²³Nnee dawa shiTaa daayidnḡshíí k'ehgo shíí, biYe' nshliiníí, áldó' daashidnḡsi doleełhíí bigha adzaa. Hadín doo shidnḡsi dahíí shiTaa shides'a'ń áldó' doo yidnḡsi da. ²⁴Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Hadín shiyati' yidits'agíí, la'íí shin'a'ń yodlaaníí, ihí'naa doo ngonel'aḡ dahíí yee hiḡaa doleeł, áń doo bił ch'ígódeeh da; áń da'itsaahdí' ch'í'nyáá, ihí'naazhí'go. ²⁵Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Nanezna'íí shíí, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nshliiníí, shizhiihíí daidiits'íh doleełíí baa gowáh, iłk'idá' kú begoz'aḡ: hadíí áí daidezts'aaníí daahḡaa doleeł. ²⁶ShiTaa ihí'naa dabíí biyi' nliihíí k'ehgo, shíí, biYe' nshliiníí, áldó' ihí'naa dashíí shiyi' nliigo shaa godin'áḡ; ²⁷Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí nshliihíí bigha nnee bá ndagosh'a'go shiTaa shaa godin'áḡ. ²⁸Doo nohwił díyadaagot'ee da le': leyi' naznilíí dawa shizhii daidezts'aḡgo nádiikáhíí baa gowáh, ²⁹Áí nádiikáhgee nlt'éégo ádaadzaa n'íí yaaká'yú dahazhí' daahḡaa doleeł; áídá' ncho'go ádaadzaa n'íí bił ch'ígódeeh. ³⁰Dashíí shik'ehgo doo nt'é áoshléh at'éé da: diists'agíí k'ehgo aayashti': dashíí hásh'tíiníí doo be'ánsht'ee da, áídá' shiTaa shides'a'ń dabíí hāt'íiníí zhá be'ánsht'eehíí bigha aayashti'íí dábik'eh. ³¹Dashíí ádaa nagoshni'yúgo, ádaa nagoshni'íí doo da'anii da. ³²La' shaa nagolni'íí gólíí; áí shaa nagolni'íí da'aniigo bígonsi. ³³John bich'i' oda'soła', áń da'aniigo shaa nagosni'. ³⁴Da'aniigo shaa na'goni'íí doo nnee bits'á'dí' da: áídá' hasdánohwidí'niil doleełhíí bigha ágánohwiłdishnii. ³⁵John dilti'íí hik'e bits'á'idindláádíí k'ehgo at'éé lək'e: áík'ehgo bits'á'idindláádíí biyi' dé't'ih nohwił daagozhḡḡgo ádaasht'íid. ³⁶John shaa nagosni'íí bitisgo shaa na'goni'íí gólíí: na'idziidíí shiTaa laashle' doleełgo shaa yidin'ááníí, áí ánasht'íilgo shiTaa shides'a'go

shaa nagolnĭ'. ³⁷ShiTaa shides'a'n dabíí shaa nagolnĭ'. Bizhihíí doo hak'i daadesołts'aą da, ánołiníí doo hak'i daahołts'aą da. ³⁸Biyati'íí doo nohwiyi' golı́í da: shíí shin'a'íí doo daashohdł'aą dahíí bigha.

³⁹Bik'ehgo'ihĭ'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nzhōqōgo daahohshíí; áí biláhyú dahazhĭ' daahii'naa doleeł daanołsĭgo: da'ái shaa nagolnĭ'. ⁴⁰Ndi doo shich'ĭ' nohkáh hádaaht'ĭí da, dahazhĭ' daahinołnaa doleełgo. ⁴¹Nnee shídnłsłhíí doo biká désh'ĭí da. ⁴²Nohwídaagonsĭ, Bik'ehgo'ihĭ'nań nohwił daanzhooníí doo ła' be'ádaanoht'ee da. ⁴³ShiTaa bizhi'íí bee niyáá ndi doo hádaashoht'ĭí da: áídá' ła' dabíí bizhi'íí yee nyááyúgo, án zhá hádaaht'ĭí doo. ⁴⁴Dánohwíí daałinołsiníí hádaaht'ĭídá', Bik'ehgo'ihĭ'nań dała'áhi bits'á'dí' idilziníí doo hádaaht'ĭí da, áídá' hagot'éégo da'ohdł'aą? ⁴⁵ShiTaa bińáál nohwik'izhĭ' dish'aah doo daanołsĭ da le': Moses nohwik'izhĭ' dez'aą, bada'ohłíí n'íí. ⁴⁶Moses daahohdł'aąyúgo shíí daashohdł'aą doleeł ni', shaa k'e'eshchĭhíí bigha. ⁴⁷Áídá' bíí k'e'eshchiiníí doo daahohdł'aą dayúgo, hagot'éégo shiyati'íí daahohdł'aą áídá'?

6 ¹Díí bikéd'f'go Jesus túsikaaníí, Gálilee golzéhi, da'ái Tibérias golzéhi, hanaayú onanádzaa. ²Áígee nnee łaągo biké' onaksáą, godiyĭhgo áná'ol'ĭhíí kah yaa nakaihíí yá ánát'ĭhíí daayo'ĭigo. ³Jesus dziłyú háyáá, akú bitsilke'yu ył dinezbĭ. ⁴**Bitis-hagowáh** n'íí bee bíná'godinĭhgo Jews daanłnĭ da'iyáąhíí biká' ngonyáá.

⁵Jesus déz'ĭigo nnee łaągo bich'ĭ' náłseełgo yılts'aądá' Philip gáyĭnĭi, Hagot'éégo bán nadaahiłnĭi, díí nnee dawa da'iyáago? ⁶Díí áńíhíí daazhógo Philip bebĭgozĭhgo ánnĭid: dabíí hagot'éégo áile' yígółsĭ ndi. ⁷Philip gábĭnĭi, Zhaali, **penny** holzéhi, naki gonenađın bán bee nahaznĭi ndi dała'á ntĭígo ayáhágo bita'isné' ndi, doo bĭnenol'aą at'éé da. ⁸Bitsilke'yu dała'á Andrew holzéhi, Simon Peter bik'isnhi, gábĭnĭi, ⁹Kú ła' ishkiin bán dijolé ashdla'ĭ barley alzáhi yisné', łog naki bĭłgo: áídá' hagot'éégo dawa bĭnel'aą, nnee łańihíí? ¹⁰Jesus bitsilke'yu gáyĭnĭi, Nnee dinohbĭ, daabiłdohnĭi. T'oh dážhó łaągo ła'k'e. Áík'ehgo nnee dinezbĭ, ashdładn doo náhółtagyú áhołáni shĭ. ¹¹Áígee Jesus bán náidnné'go ya'ihéńzigo oskaądá', bitsilke'yu yaa daizné', áídí' bitsilke'yu nnee nadaaháztaaníí yitada'iznĭi; łógú áldó' da'ái k'ehgo, dá daabiłhwiihzhĭ'. ¹²Dawa náda'isdĭđgo, bitsilke'yu gádaayĭnĭi, Ch'ékaadıí nádaahohłá, doo ła' da'łlíí hileehgo da. ¹³Áík'ehgo aął nádaihezlaago táts'aa nakits'adah hadaidesbĭ, bán ashdla'ĭ bits'á'dí' ch'ené'íí, nnee y'oh da'iyáąhíí. ¹⁴Nneehíí Jesus godiyĭhgo adzaahíí daayılts'aądá' gádaanii, Áń da'anií Bik'ehgo'ihĭ'nań binkááyú Na'iziidihíí, ni'gosdzán biká'zhĭ' hińáhi.

¹⁵Jesus nnee dabízahá daabik'ehgo dak'azhá binant'a' ádaabidléhgo yígółsĭđá', dasahn dziłyú ch'a'onánóot'ĭid. ¹⁶O'í'ááyú bitsilke'yu túsikaayú onanákaí, ¹⁷Akú tsina'eełíí yeh hikaigo túsikaaníí hanaayú bĭł dahda'n'eel, Capérnaum golzeeyú. Godiłhĭł gozłĭđá' Jesus doo hwahá baa hińáh da. ¹⁸Tú nádidáh, adĭđ nyolhíí bigha. ¹⁹Taagi dagohíí dí'í shĭ dahgostó'yú bĭł oda'is'eeldá', Jesus tú yiká' tsina'eełíí yich'ĭ' higaalgo daayılts'aą: áík'ehgo tsidaadesyız ła'k'e. ²⁰Áídá' Jesus gádaabiłnĭi, Shíí

ásht'íi, doo ndaaldzid da. ²¹Áídí' bíł daagozhóqo tsina'eelí beh núnáh, daabiłnıid: dagoshch'ı' nı'zhı' bíł nda'iz'eel, deskai n'yú.

²²Iskaq hik'e nnee túsikaaní hanaayú naháztaaní akú tsina'eelí dała'á zhá si'ąą n'go daayo'ıi, ła'ıi Jesus bitsılke'yu tsina'eelí yeh hikaiyú doo itah yeh hiyaa da, áídá' bitsılke'yu dasahndi okaigo daayo'ıi. ²³(Jesus bán ya'ihénzigo oskaqdí bikédí'go, bán daach'iyáą n'gee bahyú Tibérias golzeedí' tsina'eelí ndaahaz'eel:) ²⁴Áík'ehgo nnee Jesus ła'ıi bitsılke'yu doo hak'i dago yıdaagołsıdádá, dabí tsina'eelí yeh heskaigo, Capérnaum golzeeyú bíł oda'iz'eel, Jesus yıka daantaago. ²⁵Túsikaaní hanaad'ı' baa hikaidá' gádaabiłnıi, Hch'ígó'aahí, dadá' kú n'ya? ²⁶Jesus bich'ı' hadzii, Da'anıi, da'anıigo gádaanohwıdışnıi, Doo godiyıhgo ánasht'ıııı daah'ıi n'ıi bighą shıka daanohtaa da, bán bee náda'soldııd n'ıi zhá bighą ádaah't'ıi. ²⁷Doo hidán da'flıi hıleeııı bighą nada'ohsiid da, hidán dahazhı' ihi'nıazhı' nnel'aqahıı zhá hádaah't'ıi, shıı nnee k'ehgo Niyááhıı nohwaa nshné': Bik'ehgo'ıhi'nıan shıTaa, býyé nshıııgo shebíqózıhgo shıká' izkał. ²⁸Áídí' gádaabiłnıi, Hago ádaahıı'ne'go Bik'ehgo'ıhi'nıan bınasdzııdı nádaahııdzııd? ²⁹Jesus gádaabiłnıi, Díı k'ehgo Bik'ehgo'ıhi'nıan bá na'idzııdı at'éé, án shıı shıdes'a'n daashohdłąągo. ³⁰Áík'ehgo gádaabiłnıi, Godiyıhgo be'ígózıııı daat'éhi nohwıł ch'ı'nah ánle'go daahııltséhgo daanohııdłą doleeł? İtah áná'ol'ııııı daat'éhi án'ıı? ³¹Bits'á'dı' daadıhe'nıa'ıı da'ıgólııııı manna daayıyaą łeh lək'e: díııko bek'e'eshchıııı k'ehgo, Yaaká'dı' bán kaa daızné'go daach'ıyaą. ³²Jesus gánádaabiłdo'nııd, Da'anıi, da'anıigo gádaanohwıdışnıi, Yaaká'dı' bán nohwaa hi'ne' n'ıi doo Moses nohwaa daızné' da; shıTaa yaaká'dı' bán da'anııııı nohwá da'dıhıne'. ³³Yaaká'dı' nkenyááhıı Bik'ehgo'ıhi'nıan bıts'á'dı' bánhi at'éé, án nı'gosdzán bıká' nneehıı ihi'nıaa yaa yıne'. ³⁴Gádaabiłnıi, NohweBik'ehıı, díı bánhıı dayúweh nohwá dıhıı'ne' le'. ³⁵Jesus gádaabiłnıi, Shıı bán be'ıhi'nıaahıı nshııı: dahadııı shaa nyááhıı doo shıná' holeeh at'éé da; shodłąahıı doo dibá' holee at'éé da. ³⁶İk'ıda' gádaanohwıdışnııd, Daashoh'ıı ndı doo daashohdłąą da. ³⁷ShıTaa shaa yııılıı dawa shaa hikáh; dahadııı shaa nyááhıı doo yó'osht'e' at'éé da. ³⁸Yaaká'dı' nıyáá, doo dashıı háshıt'ıııı ánasht'ııııgo da, ndı shıı'a'n dabıı hıt'ıııı ánasht'ııııgo nıyáá. ³⁹Dıııko shıTaa shıı'a'n hıt'ıı, shaa yııılıı doo ła' shıch'a'ot'ıııısh da, áídá' nnágodzaahıı bıııı dawa nádaabıhıshnıah doleeł. ⁴⁰Dıııko shıı'a'n hıt'ıı, hadıı shıı, bıYe' nshıııııı, sho'ııııı ła'ıı shodłaanıı ihi'nıaa doo ngonel'ąą dahıı yee hıııı doleeł: áık'ehgo nnágodzaahıı bıııı nábıhıshnıah doo. ⁴¹Yaaká'dı' bán nke'ne'ıı nshııı, nııhıı bighą Jews daanlııı baa daanet'ıı lək'e. ⁴²Áı gádaatııdı'nıı, Díı la' Jesus, Joseph bıye', bıá bitaa bıłgo bıdaagonłzıhıı at'ıı ya'? Hagot'éégo, Yaaká'dı' nıyáá, nıı áídá'? ⁴³Áık'ehgo Jesus gádaabiłnıi, Doo shaa daaneht'ıı da. ⁴⁴Doo hadıı shaa nowáh at'éé da, shıTaa shıı'a'n shıch'ı' ábııııııyú zhá: nnágodzaahıı bıııı nábıhıshnıah doleeł. ⁴⁵Bik'ehgo'ıhi'nıan bııkááyú nada'ııııdı bıııııı bııı' k'e'eshchııı gánııgo, Dawa Bik'ehgo'ıhi'nıan bıł ch'ıdaago'aah doleeł. Dahadııı

shiTaa yidezts'aągo bits'ą'dí' ígoł'aaníí shaa hiṇáh. ⁴⁶Da'ágát'éé ndi doo hadín shiTaa yo'íi da, shíí bits'ą'dí' nshłiiníí zhá shiTaa yiłtsaa. ⁴⁷Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Shodlaaníí ihi'ṇaa doo ngonel'aą dahíí yee hiṇáhi at'éé, ⁴⁸Bán be'ihí'ṇaahíí nshłíi. ⁴⁹Bits'ą'dí' daadesona'íí da'ígołííyú manna daayiyaa n'íí nanezna'. ⁵⁰Díínko bán yaaká'dí' nke'né'hi at'éé, nnee yiyaa doo datsaah da. ⁵¹Shíí bán hiṇaahíí, yaaká'dí' nkenyááhíí nshłíi: dahadín díí bánhíí yiyaa yúgo dahazhí' hiṇaa doleeł: ni'gosdzán biká' nnee bán yee daahina doleełgo baa daanshné'íí shitsí' at'éé. ⁵²Jews daanlíni lahada'dit'ahgo gádaaħildi'nii, Hagot'éégo díí nneehíí bitsí' nohwaa yiné'go daahidaa? ⁵³Jesus gádaabiłnii, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishnii, Shíí nnee k'ehgo Niyááhíí shitsí' daahsaągo, ła'íí shidił daahłaa yúgo zhá ihi'ṇaahíí nohwi' golíí. ⁵⁴Hadín shitsí' yiyaaníí ła'íí shidił yidlaaníí ihi'ṇaa doo ngonel'aą dahíí yee hiṇáhi at'éé; nnágodzaahíí bijíi nábiħishnah doleeł. ⁵⁵Shitsí' da'anii hidán át'éé, ła'íí shidił da'anii hidlaaníí át'éé. ⁵⁶Hadín shitsí' yiyaaníí ła'íí shidił yidlaaníí shiyi' golíí, bíí aldó' biyi' gonshłíi. ⁵⁷ShiTaa hiṇáhi shiń'a'híí k'ehgo, ła'íí shiTaa bee hinshṇaahíí k'ehgo hadín shiyaaníí shee hiṇaa doleeł. ⁵⁸Áń bán yaaká'dí' nke'né'hi at'éé: doo daanohwitaa n'íí manna daayiyaa ndi nanezna' n'íí k'ehgo da: hadín díí bán yiyaaníí dahazhí' hiṇaa doleeł. ⁵⁹Capérnaum golzeegee iłch'ígó'aahgo ágánniid, Jews ha'ánátséh goz'aą yuṇe'. ⁶⁰Łáągo biké' hikaahíí áí daidezts'aąda' gádaanii, Dázhó doo bígózi dahi yee aníí; hadín áí yígółsi? ⁶¹Biké' hikaahíí Jesus anííhíí yaa yída'ıłtahgo yígółsi, áík'ehgo gádaabiłnii, Díí ádishniihíí doo nohwił daabik'eh da née? ⁶²Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dabıntsé sídáá n'yú shıł onágodzaago daashoh'ıyúgo, nt'é daadohni? ⁶³Spirit-híí ihi'ṇaa aayiné'hi at'éé; kots'íhíí doo nt'é áile' da: yati' bee nohwich'ı' hasdziihíí spirit hik'e ihi'ṇaahíí át'éé. ⁶⁴Áída' nohwiłahyú ła' doo da'ohłaa da. Jesus dantsé iłch'ígó'aah godeyaada' hadíí doo daabodłaa dahíí, ła'íí hadín ch'ıbido'aałń yígółsi. ⁶⁵Áík'ehgo gánád'ınnii, Díí bigha gádaanohwiłdeńniid, Doo hadín dabíí bik'ehgo shaa hiṇáh da, shiTaa bik'ehyúgo zhá.

⁶⁶Díí bikédí'go biké' hikaah n'íí łáągo t'aązhí' ádaadzaago, doo dayúweh yił nakai da lėk'e. ⁶⁷Jesus bitsiłke'yu nakits'adahíí gádaayıłnii, Nohwíí aldó' shits'ą' dahdohkáh née? ⁶⁸Simon Peter gábiłnii, NohweBik'ehń, hadín bich'ı' nkáhgo áída'? Dani zhá yati' dahazhí' be'ihí'ṇaahíí bee yánłti'. ⁶⁹Ni Christ, Bik'ehgo'ihí'ṇań hiṇáhi biYe' ńłíigo, daahosiıdłaađgo da'aniigo bídaagonłzi. ⁷⁰Jesus gánadaabiłdo'niid, Nohwíí nakits'adah hołt'eehíí hanohwińil, ndi nohwiłahyú dała'a ch'ıidn ńłii. ⁷¹Áí Judas Iscáriot, Simon biye' áyıłnii: áń nakits'adah itah ńlíni ch'ıbido'aałń ńłii.

7 ¹Díí bikédí'go Jesus Gálileeyú anádaał: Judéayú doo naghaa da, Jews daanlíni daabiziłtheego hádaat'ıhíí bigha. ²Jews daanlíni t'ohdahskáń yuṇe' náda'idıhíí biká' ngonyáá. ³Jesus bik'ısyú gádaabiłniid, Kodí' dahnnáhgo Judéayú ńńáh, ákú níké' hikaahíí áná'ıl'ıhíí daayıłtséh doleełhíí bigha. ⁴Nnee shígózi le' nzníí doo

dánant'í'ego ánát'íił da. Díí baa nannaayúgo, ni'gosdzán biká' nnee bíł ch'í'nah ádnłzi. ⁵Bik'isyú ndi doo daabodłąą da. ⁶Jesus gádaabiłnii, Shíí t'ah doo shaa gowáh da: áídá' nohwíí zhá da'ádzaagee nohwaa gowáh. ⁷Ni'gosdzán biká' nnee nohwíí doo nohwik'edaannił da; dénchọ'go ánádaat'íił dishniigo baa nagoshni'híí bighą shíí zhá shik'edaannił. ⁸Dánohwízhá da'idaąyú dohkáh: shíí t'ah doo shaa gowáh dahíí bighą doo dak'ad da'idaąyú déyáá da. ⁹Ágánniidá' da'akú Gálilee golzeeyú sidaa lẹk'e.

¹⁰Bik'isyú da'idaąyú okaihíí bikédí'go, bíí áldó' dánant'í'ego akú óyáá. ¹¹Da'idaągee Jews daanłni biká daadéz'íigo, Ánhíí hayú? daabiłnii. ¹²Nnee bitahyú ląągo baa daanet'íí lẹk'e: ła', Nnee nt'éhi nłi, daaniidá' ła'íí, Dah, nnee ch'a'oyiłkaadi nłi, daanii. ¹³Áídá' Jews daanłni yédaaldzidhíí bighą doo ch'í'nah baa yádaakti' da.

¹⁴Da'idaąhíí da'ihni'yú goldohdá' Jesus da'ch'okąąh goz'ąyú óyáągo iłch'ígó'aah. ¹⁵Jews daanłni bíł díyadaagot'ee gádaaniigo, Hagot'éégo díí nneehíí dawahá yígółsi, doo ółtagyú nayaa dadá'? ¹⁶Jesus gádaabiłnii, Iłch'ígonsh'aahíí doo dashíí ádíshnił da, shiń'a'n ánıłhíí át'éé. ¹⁷Nnee ła' Bik'ehgo'ihni'nań dáhat'íiłhíí ánát'íił hat'íyúgo, iłch'ígonsh'aahíí Bik'ehgo'ihni'nań bits'ą'dí'hi at'éé, dagohíí dashínik'ehgo yashti'íí yígółsi doleeł. ¹⁸Dahadín dabínik'ehgo yałti'íí dabíí ízisgo ádestiı́ hat'íí: áídá' hadín bin'a'n ízisgo ágot'eehíí yá hát'ínií, án da'anii ánıí, áık'ehgo án biyi' lẹ'gochoohíí da'áđih. ¹⁹Ya' Moses begoz'aaníí yee doo nohwá ngon'ąą da née? Áídá' doo ła' bikísk'eh ádaanoht'ee da. Nt'é bighą daashizolhee hádaakt'íí? ²⁰Nneehíí gádaabiłnii, Ch'iidn niyi' golıı́ ląą: hadín niziłhee hat'íí? ²¹Jesus gádaabiłnii, Dałán áná'ł'ııdgee nohwıł díyadaagot'ee ni'. ²²Moses **círcumcise** ádaanohtwidilne'go yee nohwá ngon'ąą; (ndi Moses doo bits'ą'dí' begodeyaa da, daanohtwita n'íí bits'ą'dí';) áık'ehgo godilziniı́ bijıı́ nnee círcumcise ádaahłe'. ²³Godilziniı́ bijıı́ Moses yegos'aaníí doo k'ch'ıdzıı́s da doleełhíí bighą nnee círcumcise alzaayúgo, godilziniı́ bijıı́ nnee bits'ı́ dawa nt'éégo ánashdlaahíí bighą shich'ı́ hadaashohkee née? ²⁴Doo da'ánoliniı́ zhá bee aayádaakti' da, áídá' da'anii ágot'eehíí bee aayádaakti' le'. ²⁵Jerúsalemgee nnee ła' gádaanii, Díń daayizilheego hádaat'iiniı́ shı́ ya'? ²⁶Áń kú doo biini' háh dago yałti'go naghaa, áídá' doo nt'é daayıłnii da. Nant'án daanłni díń da'anii Christ nłigo yıdaagołsiıđ shı́. ²⁷Áídá' díí nnee hadı́ naghaa shıhíí bídaagonłzi: Christ nyáągo hadı́ naghaa shıhíí doo hadín yígółsi da doleeł. ²⁸Áık'ehgo Jesus da'ch'okąąh goz'ąą yune' iłch'ígó'aahgo gánıı́, Shídaagonołsi, ła'ıı́ hadı́ nashaahíí bídaagonołsi: doo dashíí háshı'ııgo niyáá da, shiń'a'n da'anii, án doo bídaagonołsi da. ²⁹Shíí bígonsı; shiń'a'go bits'ą'dí' nıyááhıı bighą. ³⁰Áık'ehgo ha'ádaabiłt'e' hádaat'ıı: ndi doo daabiłtsood da, doo hwahá bidizi'deehíí biká' ngowáh dahíí bighą. ³¹Nnee ląągo daabosdłąągo gádaanii, Christ nyáągo, díí nnee godiyıhgo áná'ol'ııhıı bitisgo áná'ol'ııł doleeł née?

³²**Phárisees** daanłni nnee ágát'éégo baa yádaakti'go ba'ikodaanzııdá', okąąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'ıı Phárisees daanłni bíłgo

aasinilíí bich'í' odais'a', daabiłtsoodgo. ³³Jesus gádaabiłnii, Dét'ihézhí' t'ah nohwił nashkai, ádí' shin'a'n bich'í' nádésdzá. ³⁴Shíka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da. ³⁵Jews daanlíni gádaaıłdi'nii, Díí nnee hayú doo baa nkáh dayú deyaago anii? Jews daanliinií doo Jews daanlii dahíí bitahyú ıltanáhosaa n'ıí yich'ı' deyaayú, doo Jews daanlii dahíí yił ch'ıdaago'aahgo anıı shı? ³⁶Nt'é níıgo anii, Shıka daanohtaa ndi doo shaa nohkáh át'éé da: ła'ıı, Hayú níyááyú doo nohkáh át'éé da? ³⁷Da'ıdaanıí bennágódahıı bijii, nnee ııágo ıla'adzaahıı bijii, Jesus hizı'dá' adııd hadziigo, Dahadıń dibá' silııhń shich'ı' nowáhgo odlaa, nii. ³⁸Dahadıń shodlaahń biyi'dı' tú hináhi hálıı doleeł, Bik'ehgo'ıhi'nań biyati' bek'e'eshchiinií k'ehgo. ³⁹(Dıı k'ehgo Holy Spirit yaa yati', án hadıı daabodlaanıí bee baa godot'aal: Holy Spirit doo hwahá hadıń baa det'aah dadá, Jesus ızisgo ye'at'ééhıı doo hwahá ch'ınah ábi'dılne' dahıı bigha.)

⁴⁰Nnee ııágo díı yati'ıı daidezts'aqadá' gádaanniid, Dıń da'anii Bik'ehgo'ıhi'nań binkááyú Na'iziidiı át'ıı ııá. ⁴¹La'ıı gádaanii, Dıń da'anii Christ nlii ııá. La'ıı gádaanii, Ya' Christ Gálileedı' hıgháhgo lán? ⁴²Bik'ehgo'ıhi'nań biyati' bek'e'eshchiiniısha' gánıı, Christ David hat'ıı bits'á'dı' goleeł, Béthlehem golzeedı' hıgháh, David golıı ııék'egee? ⁴³Áık'ehgo áıgee Jesus bigha nnee ııts'á'kai. ⁴⁴La' daabiłtsood hádaat'ıı ndi doo daabiłtsood da.

⁴⁵Aasinilíí okaah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'ıı Phárisees daanlíni bıłgo yaa nákaigo gádaabiłnii, Nt'é bigha doo daahołtsood da? ⁴⁶Aasinilíí gádaabiłnii, Doo ła' nnee díı nneehıı k'ehgo yałti' da. ⁴⁷Phárisees daanlíni gánádaabiłdo'nii, Ya' nohwiı ałdó' nohwich'ı' na'deshch'a' née? ⁴⁸Ya' ła' nant'án daanlíni dagohıı Phárisees daanlíni daabosdlaa née? ⁴⁹Áıdá' díı nneehıı begoz'aanıı doo yıdaagołsı dahıı ncho'ıı bee bá ha'odzii. ⁵⁰Nicodémus, Phárisees itah nlıni, (łah t'ė'yú Jesus yaa nyáá ııék'e n'ıı,) gádaabiłnii, ⁵¹Bedaagosıil'aanıı k'ehgo ya' nnee dá doo daadihiıts'ıhé, ła'ıı dá doo ánát'ııhıı bıdaagonłzıhé baa yáhiılti' née? ⁵²Áık'ehgo gánádaado'nii, Ya' ni ałdó' Gálileedı' nanıaa née? Bik'ehgo'ıhi'nań biyati' bek'e'eshchiiniı biyi' dıńıı, áık'ehgo bıgonłsıhı ndi at'éé: Bik'ehgo'ıhi'nań binkááyú na'iziidi doo ła' Gálileedı' hıgháh golzee da. ⁵³Áıdı' nnee dawa bigowayú nnáheskai ııék'e.

8 ¹Jesus dził Olives golzeeyú óyáá. ²Dázhó t'ahbí dach'okaah goz'ayú nádzáá ııék'e, akú nnee dawa baa ıla'adzaa; áık'ehgo nezdaago bıłch'ıdaago'aah. ³Begoz'aanıı ye'ık'eda'ıłchıhi hik'e Phárisees daanlíni bıłgo isdzán ła' baa yił hikai, án nant'ı' naghaago bıgoziıd ııék'e; áık'ehgo isdzánhıı ııhı'zhı' ndaist'e'dá, ⁴Jesus gádaayıłnii, ıłch'ıgó'aahıı, díı isdzánhıı nant'ı' naghaago, da'anii ánát'ııłgo bıgoziıd. ⁵Ágádaat'ıiniı bıł ndaats'inołne' le'gá, niigo Moses nohwee ngon'áá ni, begoz'áni biyi': nihıı ánnııyúgo nt'é ıınii? ⁶Nayıdaantaahgo ágádaayıłnii, dáhagot'éego izadaahilt'e' daanzigo. Jesus hayaa adzaago bigan yee ıeezh yiıı'yú k'e'eshchıı ııék'e, doo yidezts'aq da hik'ehgo. ⁷Dayúweh nahódaadııkidgo Jesus hizı'go gádaabiłnii, Nohwitahyú ła'

bincho' da'ádihíí ntsé idolne'. ⁸Áígee hayaa ánádaago bigan yee leezeh yi'iyú k'ená'eshchíí lèk'e. ⁹Nnee díí daidezts'aqáda' bincho' daagolíníí yídaagotsjido, báyándí' áníí nagháhíyú onáhezkai: álk'ehgo Jesus dasahn ch'íntlzh, isdzán bádihgee siziiníí bílgo. ¹⁰Jesus hadag adzaago isdzán zhá sizjigo yiłtsaago yich'i' hadzii, Isdzán, nnee ncho' daanihniíhíí hayú okai? Ya' doo ła' nnee nił ch'ígonyíí da? ¹¹Isdzánhíí gábiłni, SheBik'ehń, doo hadín da. Jesus gánábiłdo'niid, Shíí ndi doo nił ch'ígonoshheeh at'éé da: ti'i, ncho'íí bee ánáo'ne' hela'.

¹²Łah Jesus nnee gánádaayíłdo'niid, Shíí ni'gosdzán biká' nnee begot'iiníí nshłj: dahadín shiké' higaahń doo chagołheelýú higaah da doleeł, áidá' ih'naa be'idindláádíí bíyéé doleeł. ¹³Pharisees daanlíni gádaabiłni, Dani zhá ádaa nagolní'; ádaa nagolní'íí doo da'anii da. ¹⁴Jesus gábiłni, Dashíí ádaa nagoshni' ndihíí ádaa nagoshni'íí da'anii: hadí' níyááhíí ła'íí hayú déyááhíí bígonsihíí bigha; áidá' nohwihíí hadí' níyááhíí ła'íí hayú déyááhíí doo bídaagonotsj da. ¹⁵Nohwihíí nnee k'ehgo zhá aayádaakti'; shihíí doo hadín baa yashti' da. ¹⁶Áidá' shíí aayashti'yúgo, aayashti'íí da'aniihi: shíí doo dasahn aayashti' dahíí bigha, shíí ła'íí shiTaa shin'a'ń bílgo aayáhiilti'. ¹⁷Bedaagoso'aaníí biyi' nnee naki dáłekt'éégo yaa nadaagolní'yúgo da'anii golzeego dahgoz'aq. ¹⁸Dashíí ádaa nagoshni', ła'íí shiTaa shin'a'ń áłdó' shaa nagolní'. ¹⁹Álk'ehgo gádaabiłni, NiTaahíí hayú? Jesus gánádaabiłdo'niid, Shíí doo shídaagonotsj da, shiTaa ndi doo bídaagonotsj da: shídaagonotsjyúgo shiTaa áłdó' bídaagonotsj doleeł ni'. ²⁰Jesus zhaali ilch'i'niłnił goz'aq yune' aníí, da'ch'okaqah goz'aq yune' ilch'ígó'aahgo: áidá' doo hadín bíłtsod da łaq: bidizi'deehíí doo hwahá biká' ngowáh dahíí bigha. ²¹Jesus gánádaabiłdo'niid, Shíí dahdisháh, ch'éh shiká daadeh'ił doleełgo t'ah ncho'go ánádaaht'jłgo nanohne' doleeł: hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da. ²²Jews daanlíni gádaanii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'éé da, niłhííshaq, dabíí ádizildeego anii née? ²³Áidí' gádaayihni, Nohwíí yáá bit'áahd' nahkai; shihíí yaaká'dí' nashaa: nohwíí díí ni'gosdzán biká' nnee daanohłj; shihíí doo ni'gosdzán biká' nnee nshłj da. ²⁴Áí bigha, T'ah ncho'go ánádaaht'jłgo nanohne', daanohwıldishni: án nshłiiníí doo daahohłaq dayúgo, t'ah ncho'go ánádaaht'jłgo nanohne' doleeł. ²⁵Álk'ehgo gánádaabiłdo'niid, Hadín łaq ánt'jł? Jesus gádaabiłni, Dantsé nohwil nagosisni'dá' ánsht'ee daanohwıldishni n'íí, da'án ánsht'ee. ²⁶T'ah łaqago nohwich'i' hasdziił godziił, łaqago nohwaa yádaashti' doleeł: áidá' shin'a'ń da'aniiigo, án shil nagosni'íí zhá ni'gosdzán biká' nnee baa bil nagoshni'. ²⁷Jesus biTaa baa yałti'íí doo yídaagotsj da. ²⁸Jesus gánádaabiłdo'niid, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, dahdaashołteehdá', án nshłjihíí bídaagonotsj ndi at'éé, dashíí shínik'ehgo doo nt'é áshłe' da; áidá' shiTaa shil ch'ígon'ááníí bee yashti'. ²⁹Shin'a'ń t'ah bil nshłj: shiTaa doo hwahá dasahndi yó'oshiłt'e' da; dábił'ehń dá bil bik'ehyú ánásht'jłł. ³⁰Ágániiigo yałti'gee łaqago daabosłaqd. ³¹Jews daanlíni Jesus daayosłłaqdíí gádaayihni, Shiyati'íí dayúweh bikisk'eh ádaanoht'eeyúgo da'anii shiké' hikaahíí daanohłj; ³²Álk'ehgo da'anii ágot'eehíí bídaagonotsj doleeł, áidí' da'anii ágot'eehíí ch'ídaanohwíłł.

³³Gádaayih̄nii, Abraham hat'íí daandlíni ádaant'ee, doo hadín bi'isna' daasiidlī da: áidá' hagog'éeego ánn̄ih̄i, Ch'ídaanohwide'n̄īi, n̄nīih̄í? ³⁴Jesus gádaabīn̄ii, Da'an̄ii, da'an̄iigo gádaanohwīdishn̄ii, Dahadín ncho'go ánat'í̄l̄h̄i ncho'í̄ yisna' n̄lī. ³⁵Isna' n̄līnī doo dahazh̄i' binant'a' bigowā yune' golí̄ da: áidá' biye'h̄ī zh̄á dahazh̄i' bigowā yune' golí̄. ³⁶Áik'ehgo Bik'ehgo'ih̄i'nān biYe' ch'ídaanohwiz̄nilyúgo, da'an̄iigo ch'ídaanohwi'des'n̄il. ³⁷Abraham hat'íi daanoh̄iigo nohwígonsi; da'ágát'ée ndi daashizōthee hádaaht'í̄, shiyati'í̄ doo hak'i nohwiyi' bá goz'aa dahí bigh̄a. ³⁸Shí shiTaa bits'á'dí' bígo'áqh̄ī bee nohwich'í̄ yashti': nohwih̄ī nohwitaa bits'á'dí' bídaagono'áqh̄ī ánádaaht'í̄l̄. ³⁹Áidí' gádaabīn̄ii, Abraham bits'á'dí' daadihe'n̄a'. Jesus gádaabīn̄ii, Abraham bichagháshé daanoh̄īyúgo Abraham at'ín̄i k'ehgo ánádaaht'í̄l̄ doleē ní. ⁴⁰Áidá' k'adí daashizōthee hádaaht'í̄, shí da'an̄ii ágot'eeh̄ī Bik'ehgo'ih̄i'nān bits'á'dí' disiīts'áni baa nohwí̄ nagosh̄ni: dí̄ doo Abraham ye'at'ée da ní. ⁴¹Nohwí̄ nohwitaa ánat'í̄l̄h̄i k'ehgo ádaaht'í̄. Áidí' gádaabīn̄ii, Néé nant'í' na'ildeeh̄ī doo bits'á'dí' daagosiidlī da; néé nohwíTaa da'á, á Bik'ehgo'ih̄i'nān. ⁴²Jesus gádaabīn̄ii, Bik'ehgo'ih̄i'nān daanohwíTaa n̄līyúgo, nohwí̄ daanshoq̄ doleē ní: Bik'ehgo'ih̄i'nān bits'á'dí'go niyááh̄ī bigh̄a; doo dashinik'eh niyáá da, Bik'ehgo'ih̄i'nān shin'á. ⁴³Nt'é bigh̄a'shiyati'í̄ doo bídaagonōs̄i da? Shiyati'í̄ doo ídaayēts'aa hádaaht'í̄ dahí bigh̄a. ⁴⁴Daanohwita, ch'iidn nant'án, án hat'íi daanoh̄ī, áik'ehgo nohwitaa ncho'go hat'í̄l̄h̄i k'ehgo ádaaht'í̄: dantsé godeyaad' n̄nee naitseedi n̄lī, bí la'í da'an̄ii ágot'eeh̄ī doo nalint'og da, da'an̄ii ágot'eeh̄ī doo la' biyi' golí̄ dahí bigh̄a. Lé'ichooogo yāt'í'dá dabí ye'at'éhi yee yāt'í: lé'ichóhi n̄līgo, lé'ichooh̄ī bitaa n̄lī. ⁴⁵Áidá' shí da'an̄ii ádishn̄īih̄ī bigh̄a doo daashohdlā da. ⁴⁶Hadín la' déncho'go ánasht'í̄l̄h̄i ch'ishinoh'áah? Áidá' da'an̄ii ádishn̄īyúgo, nt'é bigh̄a doo daashohdlā da? ⁴⁷Dahadín Bik'ehgo'ih̄i'nān bíyéeh̄ī Bik'ehgo'ih̄i'nān biyati'í̄ yidést'saa: Bik'ehgo'ih̄i'nān doo bíyéé daanoh̄ī dahí bigh̄a doo ídaayēts'aa da. ⁴⁸Jews daanlíni gádaabīn̄ii, Samáritan n̄líni, ch'iidn niyi' golíni, daanīn̄īih̄ī da'an̄ii ádaan'n̄ii sh̄i ya'? ⁴⁹Jesus gán̄ī, Ch'iidn doo shiyi' golí̄ da; áidá' shiTaa dinis̄i, nohwih̄ī doo daashidinōs̄i da. ⁵⁰N̄nee daashidn̄siní doo biká désh'í̄ da: da'á'án̄h̄ī zh̄á á yiká déz'í̄, án aayaná̄l̄t̄ih̄ doleē. ⁵¹Da'an̄ii, da'an̄iigo gádaanohwīdishn̄ii, Dahadín shiyati' yikisk'eh at'éeh̄ī, da'itsaah̄ī doo yo'í̄ da doleē. ⁵²Jews daanlíni gánádaabīdo'n̄iid, K'adí n̄idaagosiīlz̄iid, ch'iidn niyi' golí̄h̄ī. Abraham daztsaa, la'í Bik'ehgo'ih̄i'nān binkááyú nada'iziidí nanezna'; áidá' ni ánn̄ii, Dahadín shiyati' yikisk'eh at'éeh̄ī da'itsaah̄ī doo yol̄h̄ at'éé da, n̄nii. ⁵³Ya' ni nohwitaa Abraham daztsaa n'í bitisgo ánt'éhi néé? Bik'ehgo'ih̄i'nān binkááyú nada'iziidí nanezna' n'í ák'ó: hadín láq̄ ánsht'ee n̄nzi? ⁵⁴Jesus gábīn̄ii, Shí ádīdins̄īyúgo, ádīdins̄īh̄ī doo nt'é da: shidi'dilz̄ih̄ī shiTaa at'éé; án Bik'ehgo'ih̄i'nān daahoīikaqh̄n̄, daabīdoh̄n̄ii: ⁵⁵Áidá' nohwí̄ án doo bídaagonōs̄i da; shí zh̄á án bígonsi: Doo án bígonsi da, dishn̄īyúgo, nohwí̄ k'ehgo lé'ishchóhi yishleeh: áidá' shí án da'an̄iigo bígonsi, biyati'í̄ bikisk'eh ánsht'ee. ⁵⁶Nohwita Abraham n'í shee hayīl̄kaah̄ī yilt'séhgo bí gozhóq̄ ní: á yilt'saadá' bí gozhóq̄ ní. ⁵⁷Jews

daanlíni gádaabiłnii, Doo hwahá ashdladin nił légódał dadá, hagog'éégo Abraham hí'í lán? ⁵⁸Jesus gádaabiłnii, Da'anii, da'aniigo gádaanołwíłdishnii, Abraham dabíntségo shíí ánsht'ee. ⁵⁹Áłk'ehgo tséé nádaayiheslaago daabołne' nt'éégo Jesus bits'aą ndest'iidgo, da'ch'okaąah goz'aadı' nnee biyi'dí' ch'ínadzaa.

9 ¹Jesus higaalyú nnee bińáá ágodihgo gozłini sidaago yiłtsaą lék'e. ²Bitsilke'yu nabídaadiłkid, NohwiNant'a, hant'é bigha díí nneehíí bińáá ágodihgo gozłii? Hadín nchog'go adzaa, díí nneehíí née, dagohíí bąą hik'e bitaa née? ³Jesus gádaabiłnii, Díí nneehíí, ła'íí bąą hik'e bitaa doo nchog'go ádaadzaa da: áídá' Bik'ehgo'ihinań aná'ol'iiłí bee ch'í'nah alne'híí bigha at'éé. ⁴T'ah got'iidá' shin'ań binasdziiđí áshłe': t'é'gohíí doo hadín na'iziid da. ⁵T'ah ni'gosdzán biká' nashaadá' ni'gosdzán biká' nnee begot'iiní nshłi. ⁶Ágánniidá' ni'zhi' hadnzhéégo bizhígíí łeezh yił naidiziidgo nnee bińáá ágodinihíí bińáágee yidezhizh, ⁷Gábiłniigo, Ti'i, tá'ngisyú nńáh, túsikáni biyi', Silóam holzéhi, (Hil'á' golzeego ágolzéhi.) Áłk'ehgo nneehíí tá'digisyú óyáá, áídí' go'iiigo nadzá.

⁸Nnee bit'ahdí' daagolíníí, ła'íí bińáá ágodihdá' daabo'íí n'íí gádaanii, Díí nneehíí ídókeedgo sidaa n'íí ya'? ⁹Ła'íí gádaanii, Áń át'íí: ła'íí, Áń ga'anolini at'íí, daanii: bíí, Shíí áshł'íí, nii. ¹⁰Áłk'ehgo, Hagot'éégo nińáá nágosdłii? daabiłnii. ¹¹Gáníí, Nnee, Jesus holzéhi, gosht'ish áyíłlaago, shińáá yidezhizhdá' gáshilniiid, Ti'i, tá'ngis, túsikaąyú Silóam holzéhi: áłk'ehgo ákú óyáágo ta'désgiz, áídí' shińáá nágosdłii. ¹²Áńhíí hayú? daabiłnii. Doo bígonsi da, nii.

¹³Nnee bińáá ágodih n'íí **Phárisees** daanlíni yaa yił hikai. ¹⁴Jews daagodnłsiníí bijii Jesus gosht'ish áyíłlaago nnee bińáá nágosdłii lék'e. ¹⁵Phárisees daanlíni nabídaadiłkid, Hagot'éégo nińáá nágosdłii? Gádaayilnii, Jesus gosht'ish shińáá yidezhizh, áídí' ta'désgizgo gosh'ii násisdłii. ¹⁶Phárisees daanlíni ła' gádaanii, Díí nneehíí doo Bik'ehgo'ihinań bits'ađ'dí'hi da łaą, godilziníí bijii doo godnłsi dahíí bigha. Ła'íí gádaanii, Hagot'éégo nnee Bik'ehgo'ihinań doo yidnłsi dahíí godiyihgo aná'ol'iił? Áłk'ehgo bigha iłts'a'kai. ¹⁷Nnee bińáá ágodih n'íí gánadaayilđo'niid, Nihíí nińáá anágodlaahíí nt'é biłnii? Bik'ehgo'ihinań binkááyú na'iziidi at'íí biłdishnii, nii. ¹⁸Jews daanlíni nnee bińáá ágodih n'íí bińáá nágosdłiihíí doo daayodłą dago bąą hik'e bitaa yiká ánniido, ¹⁹Nayídaadiłkid, Ya' díí nohwizhaazhé bińáá ágodihgo gozłíí dohnii n'íí née? Hagot'éégo go'ii k'adíí? ²⁰Bąą hik'e bitaa gádaabiłnii, Díń nohwizhaazhé át'éégo bígonłzi, bińáá ágodihgo gozłii ni': ²¹K'adíí hagot'éégo go'ii, hadín bińáá anágodlaahíí doo bígonłzi da: án goyaą silii; nahódaadołkid: dabíí adáyalti' le'. ²²Bąą hik'e bitaa Jews daanlíni yédaaldzidhíí bigha ádaanii lék'e: dahadíń, Christ at'íí, niigo baa nagolni'yúgo Jews ha'ánátséhdí' ch'éłt'e'go iłk'idá' ndaagoz'aą lék'e. ²³Áí bigha bąą hik'e bitaa ágádaanniid, Áń goyaą silii; nahódaadołkid. ²⁴Nnee bińáá ágodih n'íí yiká anádo'niidgo, Bik'ehgo'ihinań zhá ba'ihénnzi: díí nneehíí Bik'ehgo'ihinań doo yidnłsi dago bídaagonłzi, daanii. ²⁵Nneehń

gáníí, Bik'ehgo'ihí'nań doo yidńsį da shįhíí, yidńsį shįhíí doo bígonsį da: da'ágát'ée ndi dała'á zhą bígonsį, shináá ágodįh n'íí, k'adíí gosh'įí. 26 Phárisees daanlíni gánádaabiłdo'ńiid, Hagot'éégo áníflaa? Hagot'éégo nińáá ná ánágodlaa? 27 Nńeehn gádaabiłńii, İlk'ídá' nohwił nagosisńi' ndi doo daashidołts'ąą da ni': nt'é bighą nohwił nanágoshńi'? Ya' nohwił ałdó' biké' hikaahíí daahłeeh née? 28 Ádíí' dénchq'égo bich'į' yádaakti'go gádaanńii, Ni zhą biké' higaalíí nłíí dagá; nééhíí Moses biké' hikaahíí daandłįi. 29 Bik'ehgo'ihí'nań Moses yich'į' yakti' n'go bídaagonłzi: áídá' díí nńeehíí hadí' nagmaa shįhíí doo bídaagonłzi da. 30 Nńeehn gánádaabiłdo'ńiid, Hagot'éégo hadí' nagmaa shįhíí doo bídaagonołsį da, áídá' shináá shá ánágodlaa. 31 Hadín Bik'ehgo'ihí'nań doo daayidńsį dahíí doo bídaayést's'ąą dago bídaagonłzi: áídá' dahadín Bik'ehgo'ihí'nań yokaąhíí, ła'íí án dábił bik'ehgo ánát'įíhíí Bik'ehgo'ihí'nań bíyésts'ąą. 32 Ni'gosdzán álzaadí' yushdí' godezt'į'go nńee bińáá ágodįhgo gozłįi n'íí go'įi nasdłíí t'ah doo golzee da. 33 Díí nńeehíí doo Bik'ehgo'ihí'nań bits'ą'dí' dayúgo, doo nt'é áyóléh át'ée da. 34 Gádaabiłńii, Nchq'íí zhą bił gosńilńihi, nohwił ch'ídaagonsh'aah nińó'ńii née? Áík'ehgo Jews ha'ánálséhdí' ch'ídaabist'e'. 35 Ch'ídaabist'e'íí Jesus ya'ikonzįídá' baa nyáágo gábiłńii, Ya' Bik'ehgo'ihí'nań biYe' hondłąą née? 36 Nńeehn gáníí, Hadínhíí baa shił nagolńi', sheBik'ehń, áík'ehgo hoshdłąą doleeł. 37 Jesus gábiłńii, İlk'ídá' h'íí, nich'į' yakti'íí án át'íí. 38 Nńeehn, SheBik'ehń, noshdłąą, ńii. Áídí' yoskaąd.

39 Jesus gáníí, Aayá'iti'híí bighą ni'gosdzán bikáz'zhį' niyáá, hadíí doo daago'įi dahíí daago'įi nádaadleehíí bighą; áídá' hadíí daago'inińi bińáá ádaagodįh daaleeh. 40 Áígee Phárisees daanlíni ła' bit'ahyú nadaazińińi díí daidezts'ąądá' gádaabiłńii, Ya' née ałdó' nohwińáá ádaagodįh née? 41 Jesus gánádaabiłdo'ńiid, Nohwińáá ádaagodįhyúgo nohwinchq'íí ádįh doleeł ni': áídá' k'adíí, Daagohiit'įi, daadohńii; áík'ehgo nohwinchq'íí t'ah be'ádaanoht'ée.

10 1 Da'anńii, da'anńiigo gádaanołhwiłdishńii, Dahadín dibelńíí ha'ánánńił ch'ígót'ídí' doo ha'ánádáh dadá' ła'hyúgo yitisyú ha'ánádáhíí, án in'įihi dagohíí aayihí'ńiiki nłįi. 2 Hadín ch'ígót'ídí' ha'ánádáhíí dibelńíí nanyoodi nłįi. 3 Ch'íná'tįh yaa sidaahn bá yó'o'itįh; án bidibelńíí yich'į' anńigo daidíts'ag: dabíí bidibelńíí bizhi' yee yich'į' anńigo ch'iyihinińi. 4 Dabíí bidibelńíí ch'iyihinińidá', yádįh dahdigháh, áík'ehgo dibelńíí biké' dahnádiłséh: bizhiihíí yídaagołsįhíí bighą. 5 Nńee doo yídaagołsį dahíí doo yiké' dahdikáh da, daazhógo bits'ą' dahnádiłséh; án bizhiihíí doo yídaagołsį dahíí bighą. 6 Ái Jesus bił ch'ígó'aahgo ádaabiłńiid; áídá' nt'é ńiigo anńii shįhíí doo bił ídaagozi da. 7 Jesus gánádaabiłdo'ńiid, Da'anńii, da'anńiigo gádaanołhwiłdishńii, Shíí ch'ígót'íí nshłįi, dibelńíí ha'áná'ńiłgee. 8 Dashíntse híkaihíí dawa da'in'įihił ła'íí aadaayihí'ńiilńi daanłįi; áí dibelńíí doo daabidits'ag da. 9 Shíí ch'ígót'íí nshłįi: hadín shíí shinkááyú ch'ínyááhíí hasdádogaal, áík'ehgo ha'ánádáhdí' ch'ínádáhgo da'iyąą doleeł. 10 In'įiłhíí in'įiłhíí bighą nadáh, ła'íí na'įłtseedhíí

bigha, dawahá da'ílíi yíchihií bigha: shihíi ko'ihí'na' daagolíi doleethíi bigha niyáá, dázho bitisyú ch'ída'izkaadyú ihí'naahíi bee daach'ihinaa doleel. ¹¹Shíi dibelíi nanyoodíi nlt'éhi nshlíi: dibelíi nanyoodíi nlt'éhi bi'ihí'na' ndi bidibelíi yá nyiné. ¹²Hadíi na'iziidíi, doo dibelíi nanyoodíi nlii dahíi, doo dibelíi býéé dahíi, ma'cho higaatgo yo'íidá' dibelíi yits'á'yúgo nádilwo'i; ák'ehgo ma'chohíi dibelíi la' yil ndaadeel, la'ihíi náhołséeh. ¹³Na'iziidíi daazhógo na'iziidhíi bigha, dibelíi doo yaa bil goyéé dahíi bigha yits'á' nádilwo'. ¹⁴Shíi dibelíi nanyoodíi nlt'éhi nshlíi, shidibelíi bídaagonsi, shíyéehíi shídaagotsi. ¹⁵ShiTaa shígótsihíi k'ehgo shíi ałdó' shiTaa bígonsi: shi'ihí'na'íi dibelíi bá ndiishné. ¹⁶Shidibelíi lahyúgo ha'ánsinil: ái ałdó' bil nánishkáh, ái shizhihií daiiits'íh doleel; ái dała'ázhi' nádleeh, dibelíi nanyoodíi dała'á hileeh. ¹⁷Shi'ihí'na'íi nniishné, nádiidishné' doleelgohíi bigha shiTaa bil nshoq. ¹⁸Doo hadín shits'á' náidoné' át'éé da, dashínik'eh ndiishné'. Dashíi shinawodíi bee ndiishné', dashíi shinawodíi bee nádiidishné'. Díi shiTaa yee shá ngon'áq ni'.

¹⁹Díi yati'híi bigha Jews daanlíni íłts'á'kai. ²⁰Láágo gádaanniid, Ch'iidn biyi' golíi, biini' ádi; nt'é bigha hídaayolts'aa? ²¹La'íi gádaanniid, Ch'iidn biyi' golíníi doo díi k'ehgo yałti' da go'íi. Ya' ch'iidn nnee bináá ágodiníi yináá yá ánágodle' née?

²²Haigo Jerúsalemgee da'ch'okqah goz'aaníi Bik'ehgo'ihí'nań bá its'ágót'áq bee bíná'goniihgo da'idaagee ngonyáá. ²³Da'ch'okqah goz'aagee Solomon bich'ínágohin'áq yune' Jesus anádaal lék'e. ²⁴Jews daanlíni baa íła'adzaago gádaabiłnii, Da'os'ahzhí' láq nohwił nagolní'go áıt'ee? Christ íłíyúgo dabígóziigo nohwił nadaagolní'. ²⁵Jesus gádaabiłnii, Nohwił nadaagosisni' ni', ndi doo daashohdlaq da: shiTaa bizhi' bee áná'esh'íłíi dabígóziigo yee shaa nagolní'. ²⁶Áidá' doo shidibelíi daanohłii dahíi bigha doo daashohdlaq da. ²⁷Shidibelíi shizhihií daiidits'ag, ái bídaagonsi, ái shiké' anákah: ²⁸Ihi'naa doo ngonel'aa dahíi baa daasiiné'; doo da'ílíi daaleeh dago doo hadín shilák'e hayoniił at'éé da. ²⁹ShiTaa shainilíi dawa yitiso at'éhi nlii; doo hadín shiTaa bilák'e hayinił yinel'aa da. ³⁰Shíi hik'e shiTaa bilgo dała'á ndlii. ³¹Jews daanlíni tséé nádaayiheslaa, yee daabołne'go. ³²Jesus gádaabiłnii, ShiTaa bits'á'dí' nlt'éégo áná'ol'íłíi doo ałch'ídn nohwił ch'í'nah ashłaa da; hadíihíi bigha nádaashidołne'? ³³Jews daanlíni gádaabiłnii, Nlt'éégo áná'íl'íłíi bigha doo ndaaninłne' da; áidá' Bik'ehgo'ihí'nań dénehq'go baa yánłti'híi bigha; ni nnee íłlíni Bik'ehgo'ihí'nań áná'ń'íłíi bigha. ³⁴Jesus gádaabiłnii, Dilzini daanohłii nohwiłdéniiid, golzeego nohwá begoz'aaníi biyi' bek'e'eshchii shi ya'? ³⁵Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daasné'íi nnee dilzini daiłniigo yozhiiyúgo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiinií doo k'ihzhí' ngot'aa dago; ³⁶Ya' shíi shiTaa its'á'shíłłtíigo ni'gosdzán biká'zhí' nkeshinł'a'íi, Bik'ehgo'ihí'nań nchq'go baa yánłti', daashiłdohłnii née; Bik'ehgo'ihí'nań biYe' nshłii, dishniihíi bigha? ³⁷ShiTaa ánat'íłíi k'ehgo doo ánasht'íł dayúgo, doo daashohdlaq da. ³⁸Áidá' be'ánasht'íłyúgo, doo daashohdlaq

da ndi, ánásh't'ííhíí daahohdlaq; áí bee shiTaa shiyi' golííhíí, ła'íí shiTaa biyi' gonshííhíí bídaagonoŋsǰ, ła'íí daahohdlaq doleel. ³⁹Áí bigha daabitsoodgo ch'éh ánáádaabi'íí; ndi bits'á' hach'iyáá. ⁴⁰Áídí' Jesus Jórdan túnlííńí hanaayú onaanázzaa, John dantsé baptize ágólaa goz'azhǰ; akú naghaa. ⁴¹Nnee łaqágo baa heskaigo gádaanǰ, John doo godiyǰhgo áná'ol'ííhíí áyíílaa da: ndi John díí nneehíí yaa nagolnǰ' n'íí dawa da'anǰi lək'e. ⁴²Áík'ehgo áígee łaqágo daabosdlaqad.

11 ¹Béthany golzeegee nnee ła', Lázarus holzéhi, nǰiih lək'e, áí kǰh gozǰilgee Mary ła'íí bik'isn Martha daagolǰí. ²(Áń Maryhíí Jesus ik'ah yik'i yaa yiziidgo bitsizíł bee bikee yá k'eyíłdee n'íí, áń bilah Lázarus holzéhi nǰiih.) ³Lázarus bilahkíí Jesus yich'ǰi yati' bá ot'áq, NohweBik'ehń, nił nzhóni nǰiih, daayíłnǰigo. ⁴Jesus yidezts'aqdá' gáníí, Díí nǰiihíí doo datsaahgo at'éé da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań ízisgo ye'at'ééhíí ch'ǰ'nah álneǰhgo ágot'ǰi, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań biYe' ízisgo ye'at'ééhíí ch'ǰ'nah hileeh doleelhíí bigha. ⁵Jesus, Martha hik'e bik'isn ła'íí Lázarus biłgo bił daanzhoq. ⁶Lázarus nǰiihgo ya'ikonzǰídá', da'akú sidaago naki bee náyiskaq lək'e. ⁷Áí bikédí'go Jesus bitsilke'yu gádaayíłnǰi, Judéayú náádookáh. ⁸Áídá' bitsilke'yu gádaabiłnǰi, NohwiNant'a', da'ániidégo Jews daanlíni nił ndaaziłneǰgo hádaat'ǰi ni'; ndi ya' akú nádíndzzaa née? ⁹Jesus gánádaabiłdo'nǰiid, Ya' dała'á jǰi doo nakits'adah lénádihikos da née? Dahadíń jǰiihíí yiyi' naghayúgo, doo hayaa nageeh at'éé da, díí ni'gosdzán biká' begot'iiníí yo'ǰiłhíí bigha. ¹⁰Dahadíń t'É'yú higaayúgo hayaa nageeh, biyi' yune' begot'iiníí ádíhíí bigha. ¹¹Ánniidíí bikédí'go gánádaayíłdo'nǰiid, Nohwit'eké Lázarus íhosh; ch'ínánsiidyú déyáá. ¹²Bitsilke'yu gádaabiłnǰi, NohweBik'ehń, Lázarus íhoshyú nht'éé nádleeh gádnǰi. ¹³Jesus, Lázarus daztsaq, nǰigo aníí: áídá' bitsilke'yuhíí hánáyolgo íhoshgo áyíłnǰi łaq daanzǰ lək'e. ¹⁴Jesus áníita ch'ǰ'nah ádaagozlaa, Lázarus daztsaq, nǰigo. ¹⁵Da'ohdlaq doleelhíí bigha doo akú nashaa dahíí nohwá shíł gozhóq; ndi halaq bich'ǰiyú dookáh. ¹⁶Thomas, Dídymus holzéhi, itsilke'yu yíł daanlíni gádaayíłnǰi, Néé ałdó' akú dookáh, Jesus bił nadaan'ne' doleelgo. ¹⁷Lázarus íłk'idá' ła'sitǰigo díí'i bee yiskaqayú Jesus nyáá lək'e. ¹⁸Jerúsalemdí' nakidn dahgostǰ'yú shǰ Béthany goz'aaq: ¹⁹Áídí' Jews daanlíni łaqágo Martha hik'e Mary bilah n'íí bigha bidag yádaahtǰigo baa heskai. ²⁰Martha Jesus higháhgo ya'ikonzǰigo dagoshch'ǰi yich'ǰi ch'ínyáágo yaa nyáá, Mary kǰh yune' sidaadá. ²¹Martha Jesus gáyíłnǰi, SheBik'ehń, kú síndaayúgo shilah doo daztsaq da doleel ni'. ²²K'ad ndi dant'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań bíhónkeedíí naa yinégo bígonsǰ. ²³Jesus gábiłnǰi, Nilah naadidodaal. ²⁴Martha gábiłnǰi, Nnágodzaahíí bijǰi nách'idikáhgee naadidodaalgo bígonsǰ. ²⁵Jesus gábiłnǰi, Shíí shilahyú nnee naadidokaah, shíí ihí'naahi nshǰi: dahadíń shodlaqayúgo daztsaq ndi, hińaa nádodleel: ²⁶Dahadíń hińaago shodlaanǰi doo datsaah at'éé da. Ya' díí hondlaq née? ²⁷Martha gábiłnǰi, Ha'oh, sheBik'ehń: Christ, Bik'ehgo'ihí'nań biYe' ni'gosdzán biká' hígháhi níłǰigo hoshdlaq. ²⁸Gánniidá' onázzaago dant'éhego bik'isn Mary gáyíłnǰi, ǰch'ǰgo'aahíí kú nyáágo nokéed.

29 Mary áí yidezts'aqda' dagoshch'i' nádiidzaago yich'i' oyáá. 30 Jesus Martha baa nyáá n'íígee t'ah sidaago, doo hwahá k'ih goznilyú hígháh da. 31 Jews daanlíni bidag yádaatti'go k'ih yune' yil naháztqá n'íí Mary hwéheego nádiidzaago ch'ínyááhíí daayo'íigo yiké' dahiskai, Lázarus k'e'sit'iyú hichagyú deyaa shí, daan'ii lék'e. 32 Mary, Jesus sidaayú nyááda' yiltsaqágo yiyahzh'i' hayaa adzaa gán'íigo, SheBik'eh'n, kú síndaayúgo shilah doo daztsaq da doleel ni'. 33 Jesus Mary la'íí Jews daanlíni yil hikai n'íí bílgo daachago yo'íidá' biyi'siziiníí doo bíl gozhóq da lék'e, 34 Áík'ehgo gán'íí, Hayú ndaasołt'ij lán? NohweBik'eh'n, yushdé' ákú dín'íí, daabiñii. 35 Jesus hichag lék'e. 36 Jews daanlíni, Dázhó bíl nzhóq lék'e! daan'ii. 37 Áídí' la' gánádaado'niid, Nnee bináá ágodini déz'íigo ányiidlaa n'íí, díí nnee áldó' doo datsaah dago áyíílaa doleel lán shí ya? 38 Jesus bidayi' chad nadeszaago, Lázarus k'e'sit'iyú nyáá. Tsébi'i'án yune' sit'ij, tséé binásgee daaden'áqágo. 39 Jesus gán'íí, Tséé yó'odaah'aah. Nnee daztsaaníí bilah Martha gábiñii, SheBik'eh'n, k'ad'íí n'chó' silij go'íí, díí'i yiskaqda' daztsaq n'íí bighá. 40 Jesus gábiñii, Ondlaqayúgo Bik'ehgo'ih'i'nañ bits'á'dí' ízisgo ágot'eeh'íí híłtséh doleel, ya' doo ágáníldéniid da lá née? 41 Áík'ehgo daztsaaníí sit'ijgee tséé binásgee daaden'aan'íí yó'odaiz'qá. Jesus hadag déz'íidá'gán'íí, ShiTaa, shidints'ag'íí na'ihénsi. 42 Dábik'eh'n shidints'ago bígonsi, ndi kú nnee nadaazih'íí bighá ádéniid, shin'á'íí daayodlaq doleel'íí bighá. 43 Ágánn'iidá' ad'ijid yiká áníí, Lázarus, aad'í' ch'ínnáh, yilñii. 44 Nnee daztsaq n'íí bigan la'íí bikee nadik'á' bik'ídaadesdizgo; binii áldó' nadik'á' bik'ídesdizgo ch'ínyáá. Jesus gádaabiñii, K'eda'oh'ad, áík'ehgo dowáh. 45 Áídí' Jews daanlíni lqágo Mary yil hikai n'íí, Jesus adzaah'íí daayo'íigo daabosdlaqad lék'e. 46 Áídá' la', Phárisees daanlíni yich'i' okaigo, Jesus ánat'íid'íí yaa yil nadaagosni'.

47 Áík'ehgo okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e Phárisees daanlíni bílgo nnee yánádaaltih'íí íla'ádaizlaago gádaayiñii, Hago lqá ádaahi'ne'? Díí nneeh'íí godiyihgo ána'ol'ííh'íí lqágo ánat'íí. 48 Dayúweh díí k'ehgo ánat'ííyúgo nnee dawa dánko daabodlaqah doleel'íí at'éé; la'íí Romans daanlíni nálsééhgo nohwi'okaqah goz'aan'íí la'íí nohwini'íí nohwaa daagohet'aah. 49 Áídí' áí ádaann'iid'íí la', Cáíaphas holzéhi, áí łegodzaah'íí biyi' okaqah yebik'ehi da'tisyú sit'ini gádaabiñniid, Doo nt'é bídaagonłsi da, 50 Nnee dała'á nnee dawa yá datsaahgo zhá nzhóq, áík'ehgo zhá Jews daanlíni dawa doo da'ííh'íí hileeh da, áí doo nohwil' bídaagozi da lqá. 51 Díí doo dab'ínik'ehgo an'íí da: áí łegodzaah'íí biyi' okaqah yebik'ehi da'tisyú sit'ijigo, Jesus Jews daanlíni yá datsaah doleel'íí dab'ínsé yaa nagol'ni'; 52 Doo Jews daanlíni zhá bá datsaah da, ndih'íí Bik'ehgo'ih'i'nañ bichagháshé dawa íłts'á'yú nadaakaih'íí dała'ázh'i' ánalnéhgo áldó' bá datsaah doleel. 53 Áí bij'iid'í' godezt'í'go hagot'éégo Jesus daayizil'heeh'íí yee nadaagoshch'ij. 54 Áí bighá Jesus doo dayúweh Jews daanlíni bitah ch'í'nah nagháa da; ndi áídí' da'igol'ííyú ba'ashhahgee goz'áni biyi' k'ih goznil Éphraim golzeeyú oyáá, áígee bitsilke'yu yil naháztqá.

⁵⁵ **Bitis-hagowáh** n'íí bee bíná'godin̄hgo Jews da'iyaaḥíí bich'í' goldohdá', Jews daanlíni ǵáágo okaḥ zhinéégo ilch'í' ádaach'idilne'híí bigha il'anidí' Jerúsalem yúdag oheskai. ⁵⁶ Da'ch'okaḥ goz'aḥ yune' nadaazi'go Jesus yiká daadéz'iigo gádaaḥíí n̄ni, Nt'é daanoḥsi, da'idaḥyú hínáh doleel shí ya'? ⁵⁷ Okaḥ yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ǵa'íí Phárisees daanlíni, dahadín Jesus hayú nagmaahíí yígólsiyúgo bił nadaagoln̄i'go yá ndaagoz'aḥ, daayiltsoodhíí bigha.

12 ¹ **Bitis-hagowáh** n'íí bee bíná'godin̄hzhí' gostán yilkaah godziidhá' Jesus Béthanyú n̄yáá, Lázarus daztsaḥdí' náyihilna' n'íí golííyú. ² Áígee o'í'áá yú bá áda'ch'izlaago Martha koch'í' ndaahazkaḥ, Lázarus itah bił da'ch'iyaa lék'e. ³ Mary ik'ah ǵán ǵlíni, spikenard holzéhi, daḥ'á dahdidleego Jesus bikee bikázhi' yaa yiziidgo bitsizil yee k'eyidée: kih yune' ik'ah likagolchiníí dahot'éhé godideznaḥ. ⁴ Áidá' Judas Iscáriot, Simon biye', Jesus bitsilke'yu itah n̄líni, ch'í'bidó'aahíí ǵáníí, ⁵ Zhaalihíí tét'iyéhi bitah'í'niihíí bigha nt'é bigha díí ik'ah doo taagi gonenadín **penny** izl̄iigo nahazn̄ni da? ⁶ Díí ánííhíí doo tédaat'iyéhi yaa bił goyéégo an̄ni da; ndi in'ííhi n̄l̄ihíí bigha an̄ni, bestso bizis nay'aago bestso biyi' odaach'ihilkaadíí náyihiniil. ⁷ Jesus ǵáníí, Ch'ík'eh at'íí: leeh shí'dilteehíí bijíí doleelhíí bigha da'áik'ehgo nainé' nzhō. ⁸ Tédaat'iyéhií dá'bi'ek'ehn nohwitahyú nadaakai; shihíí doo dá'bi'ek'ehn nohwitahyú nashaa da doleel. ⁹ Jews daanlíni ǵáágo Jesus ákú nagmaago yidaagołsigo baa náńłsáá, doo dá Jesus zhá bigha da, Lázarus daztsaḥdí' náyihilna' n'íí daayiltsehíí bigha áldó.

¹⁰ Áidá' okaḥ yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Lázarus áldó' zideego doleelíí yaa nadaagoshchij; ¹¹ Bíí bigha Jews daanlíni ǵáágo Jesus daayosdlaḥdgo bits'á' daheskaihíí bigha zideego hádaat'íí.

¹² Áí iskaḥ hik'e n̄nee ǵáágo da'idaḥyú híkaihíí Jesus Jerúsalemyú hígháhgo ya'ikodaanzijidá', ¹³ Ch'il, palm holzéhi, bits'ádaaz'aahíí daayonilgo, yidááhzhí' deskaigo nádaadidilghaazhgo gádaan̄ni, Hosánna: Israel hat'í'íí biNant'a' n̄líni, Bik'ehgo'ihina' bizhi' yee higaahíí bits'á'dí' gózhō le'. ¹⁴ Jesus túlgayé bizhaazhé yaa nyáágo yiká' dahnezdaa; dá bek'e'eshchiiníí k'ehgo, ¹⁵ Doo néndzid da, **Sion** bizhaazhé n̄líni: nín'íí, niNant'a' higaal, túlgayé bizhaazhé yiká' dahsdaago, n̄ni. ¹⁶ Jesus bitsilke'yu dantségee doo bił idaagozi da: ndi Jesus ízisgo ye'at'éehíí ch'í'nah ágolzaadá, díí bak'e'eshchij n'íí ǵa'íí ábi'dilzaahíí yínádaaln̄ni. ¹⁷ Jesus Lázarus daztsaḥdí' náyihilna'go tsébi'í'ándí' ch'í'nnáh yiln̄niid n'dá' n̄nee bináál'ánagot'íí n'íí yaa nadaagosn̄i'. ¹⁸ Godiyihgo ágodzaahíí ya'ikodaanzijihíí bigha n̄nee Jesus yidááhzhí' onáłsáá. ¹⁹ Áik'ehgo Phárisees daanlíni gádaaḥíí n̄ni, Doo hagot'éégo ǵadaahodle'go da ǵaa; daadeh'íí, ni'gosdzán biká' n̄nee dawa biké' dahnádnłsáá.

²⁰ N̄nee Greeks daanlíni ǵa' itah náńłsáá, da'idaḥgee da'ch'okaḥyú. ²¹ Áí Philip yaa hikai, Gálilee biyi' Bethsáida golzeedí' gólíni, áik'ehgo gádaabiłn̄ni, Jesus daahihiltséh hádaahiit'íí. ²² Philip Andrew yil nagoln̄i'yú óyáá: Andrew, Philip yil o'áázhgo Jesus yil nadaagosn̄i'.

23 Jesus gádaabiłnii, Shíí, nnee k'ehgo Niyááhíí, ízisgo be'ánsht'eehíí ch'í'nah hileehíí bee biká' ngonyáá. 24 Da'anii, da'aniigo gádaanohwíldishnii, T'oh nagháí biyigé doo leezh biyi' onehezdeego daztsaa dayúgo da'ágát'éeé nt'ée: áídá daztsaa'yúgo zhá binest'á' lą́ą hileeh. 25 Dahadín bi'ihí'na' bił ilłíhíí bi'ihí'na' bits'á' da'ílíí hileeh; áídá' dahadín díí ni'gosdzán biká'gee bi'ihí'na' doo bił ilłí dahíí ihí'naa doo ngonel'aa dahíí yee hı́naa doo. 26 Dahadín shá na'iziidyúgo shiké' higaal le'; hayú nashaayú ákú shá na'iziidíí ałdó' naghaa doleel: dahadín shá na'iziidíí shi'aa bidnłshı́hi at'ée. 27 Shiyi'sizíni doo bił anii da k'adíí; nt'ésah' dishniih? Shi'aa, díí shich'ı́' ágonéhíí bits'á' hasdáshı́nt'eeh, dishniih née? Dah, díí shich'ı́' ágonéhíí bigha niyááhı́ at'ée. 28 Shi'aa, ízisgo nizhi'ı́í ch'í'nah ánlé'. Áík'ehgo yaaká'dí' hadziihíí gánniid, Ik'idá' ízisgo nizhi'ı́í ch'í'nah ásh'aa ni', áík'ehgo ch'í'nah ánááshdle'. 29 Nnee bit'ahgee nadaaziiníí ła' áí daidezts'aa'go gádaanii, Ides'nih: ła'ı́í gádaanii, Bik'ehgo'ihı́'nań binal'a'á yaaká'dí'hi bich'ı́' hadzii. 30 Jesus gánı́ı, Díí hadziihíí doo shı́í shigha da, nohwı́í nohwigha ánniid. 31 K'adíí díí ni'gosdzán biká' ágot'eehíí baa yá'iti': áík'ehgo ni'gosdzán binant'a' ch'ı́dolt'eeł. 32 Shı́ı ni'dı́' ts'ı́dag dahshidi'diiltı́ı'yúgo nnee dawa ích'ı́'go ashdléh. 33 Hagot'éégo datsaah doleehı́í bebı́gózı́hı́ bigha ágánniid. 34 Nnee gánáadaado'niid, Begoz'aanı́ı biyi', Christ dahazhı́' golı́ı, golzeego néé daasidiits'aa: nt'é bigha, Nnee k'ehgo Nyááhı́ı ts'ı́dago dahbidi'dolteeł, nniı́ áídá'? Nnee k'ehgo Nyááhı́ı nniı́hı́ı hadı́n ałnniı́? 35 Jesus gádaabiłnii, Be'idindláádı́ı dé't'ı́hézhı́' t'ah nohwá begot'ı́ı. Be'idindláádı́ı t'ah golı́ı'dá' bee nahkai, dahyúgo godiłhı́ı'ı́ nohwı́tis hileeh: dahadın godiłhı́ı'yú naghahı́ı hayúgo higaalı́ı doo yı́gólı́ı da. 36 Be'idindláádı́ı t'ah nohwá begot'ı́ı'dá', be'idindláádı́ı daahodłaa, áík'ehgo idindláádı́ı bichagháshé daadołeeł. Jesus díí yee hadziidá' yits'á' nyáágo yits'aa nádest'ı́ıd lék'e.

37 Godiyı́hgo áná'ol'ı́ı'ı́ı lą́ągo bińáál áyıl'ı́ıı ndi t'ah doo daabodłaa da: 38 Esáias, Bik'ehgo'ihı́'nań binkááyú na'iziidi gánniid n'ı́ı begolne'hı́ı bigha ágodzaa, NohweBik'ehń, nadaagosı́ıı'ı́ı hadı́n yosdłaa'd? ła'ı́ı hadı́n nohweBik'ehń bigan binawodı́ı bił ch'ı́'nah alzaa? 39 Áı bigha doo da'odłaa da, Esáias gánádo'niidhı́ı bigha. 40 Bińáá ádaagodı́hgo, ła'ı́ı biı́ıı daant'ı́ı'ı́go áyıl'ı́ıı; dahyúgo bińáá yee daayo'ı́ı, ła'ı́ı biı́ıı bee bił ídaagozi, áík'ehgo shich'ı́' ádaane'go nádaasziı́ doleel. 41 NohweBik'ehń bits'á'ı́ıdindláádı́ı yo'ı́ı'dá' yaa yałtı'go Esáias ágánniı́d lék'e.

42 Da'ágát'éeé ndi nant'án daanłı́ıı lą́ągo Jesus daayosdłaa'd ndi Phárisees daanłı́ıı yédaaldzı́ıdo doo ch'ı́'nah yaa nadaagolnı́' da, Jews ha'ánátséhdı́' ch'ı́nohwı́ıdinedzoodhi at'ée dánko daanzı́go: 43 Bik'ehgo'ihı́'nań bił nzhoonı́ı doo dážhó hádaat'ı́ı dadá' nnee bił nzhoonı́ı zhá itisgo hádaat'ı́ı.

44 Jesus hadı́ıd hadziigo gánniid, Dahadın shodłaa'hı́ı doo shı́ı zhá shodłaa da, áídá' shı́nł'a'ń ałdó' yodłaa. 45 Hadı́n sho'ı́ıııı shı́nł'a'ń yo'ı́ı. 46 Be'idindláádı́ı nshı́ıgo ni'gosdzán biká'zhı́' niyáá, dahadın shodłaa'hı́ı doo godiłhı́ı'yú naghaa le' at'ée da. 47 Dahadın ádishniihı́ı yidits'agdá' doo

yikísk'eh at'éé dahíí, án doo baa yashti' da: ni'gosdzán biká' nnee doo baa yashti'go niyáá da, hasdáhishñiigo niyáá. ⁴⁸Dahadín doo háshit'ñiigo shiyati' doo nágodí'aah dahíí baa yahti'íí gólíí: yati' bee yásílti'íí nnágodzaahíí bijíí baa yahti' doleeł. ⁴⁹Doo dashínik'eh yásílti' da, shiTaa shinł'a'n nt'é dishñiigo yashti'íí, nt'é dishñiigo hasdziihíí shá ngon'áá. ⁵⁰Díí bígonsj, hadín biyati' bikísk'eh at'ééhíí ihi'naa doo ngonel'aá dahíí yee hínaa doleeł: áík'ehgo shiTaa áshíñiihíí bikísk'eh yashti'.

13 ¹**Bitis-hagowáh** n'íí bee bíná'godinñhgo da'idaqahíí dabíntse, Jesus ni'gosdzán yits'á' biTaa yich'í' nádiidáhíí biká' ngonýáágo yígółsjdá, ni'gosdzán biká' biké' hikaahíí bił nzhqoogo dąngonyáázhi' bił nzhqo. ²O'í'ááyú da'ch'iyáądá' Simon biye', Judas Iscáriot holzéhi, Jesus ch'íbidí'aahgo iłk'idá' ch'iidn nant'án natsíbiłkeesgo ábíłsj; ³Jesus biTaa dawa baidin'áągo yígółsj, ł'íí Bik'ehgo'ihí'nań yits'á'dí' nyáá, Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' nádesdzaago ałdó' yígółsj; ⁴Áík'ehgo da'iyáądí' nádiidzaago iká' bi'íhíí ídaa yidiltsooz; ádíí' niibek'e'ildéhé náidntsoozgo ídináisti'. ⁵Betádígise biy'zhí' tú yaa yiziidgo, bitsiłke'yu bikee yá tádaizgizdí' niibek'e'ildéhé binasti' n'íí bee yá k'edaayıldéh nkegonyaa. ⁶Ádíí' Simon Peter baa gonyáágo gábiłñii, SheBik'ehń, ya' shikee shá tánąngis née? ⁷Jesus gábiłñii, Nt'é bighą asht'íiní k'adyúgo doo bígonsj da, ndi bígonsjiih ndi at'éé. ⁸Peter gábiłñii, Shikee doo shá tánąngis at'éé da. Jesus gánábiłdo'niid, Nikee doo ná tásígiz dayúgo, doo nił gonsht'íí da. ⁹Simon Peter gábiłñii, SheBik'ehń, doo shikee zhá shá tánąngis da, shigan hik'e shitsits'in ałdó' shá tánąngis. ¹⁰Jesus gábiłñii, Dahadín ténálti'íí bikee zhá táyigis bik'eh, áík'ehgo dásizjii nt'éégo tanąngiz: nohwíí tádaanohwidsgiz, ndi doo dánohwigha da. ¹¹Hadín ch'íbidí'aahíí yígółsjhíí bighą ágąnniid, Doo dánohwigha tádaanohwidsgiz da. ¹²Aął bikee yá tádaizgizgo iká' bi'íhíí ánągodlaa, ádíí' dahnánezdąago gádaabiłñii, Nohwá ásdzaahíí bídaagonłsj née? ¹³Iłch'ígó'aahíí ł'íí nohweBik'ehń daashíłdohñii: da'áígee ádaadohñii áí; án nshííhíí bighą. ¹⁴Shíí nohweBik'ehń ł'íí nohwił ch'ígó'aahíí nshłini nohwiikee nohwá tádaasigizi: áík'ehgo nohwíí ałdó' nohwiikee łátádaahgigo dábik'eh. ¹⁵Be'ol'íí doleełíí nohwińáál áshłaa, áík'ehgo nohwíí ałdó' ágádaht'íí le'. ¹⁶Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishñii, Na'iziidíí doo binant'a' yitiso at'éé da; hadín hil'a'íí binł'a'íí doo yitiso at'éé da. ¹⁷Díí bídaagonłsigo, be'ánadaht'ííyúgo nohwił daagozhóq doleeł.

¹⁸Doo dánohwigha nohwaa yashti' da: hadíí hanohwińilíí bígonsj; ndi Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí begolne' doleełhíí bighą, Hadín bán bił hishaaníí shich'í' got'ííh. ¹⁹Doo hwahá begolne' dadá' baa nohwił nagoshñi', áík'ehgo be'ągodzaago da'án nshíjigo daahohdłą doleeł. ²⁰Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishñii, Dahadín deł'a'n náidntjiiyúgo, shíí ałdó' náshidíłteeh; hadín náshidntjiihíí shinł'a'a ałdó' náidíłteeh. ²¹Jesus ágąnniidá' biy'isiziiníí doo bił gozhóq dago, nagoln'i'go gáníí, Da'anii, da'aniigo gádaanohwiłdishñii,

Nohwíí ła' ch'íshinoh'aah doleeł. ²²Hadínshą' áyılñii daanzigo bitsilke'yu nádaalinéł'íi. ²³Bitsilke'yu ła', Jesus bił nzhónihi, Jesus bitłfłzhí' bínentíi lęk'e. ²⁴Áík'ehgo Simon Peter ái nayf'izhgizhgo gáyılñii, Nahódńłkid, hadín áyılñii áí? ²⁵Bitłfłzhí' bínentíníi Jesus gáyılñii, SheBik'ehń, hadín áłññii áí? ²⁶Jesus gáníi, Ee'sí'ąągo baa dish'afíi, án áldishñii. Yee'iz'ąągo Judas Iscáriot yaa yin'ąą, Simon biye'. ²⁷Ee'ist'ąąhíi náidn'ąądá' ch'íidn nant'án, Satan holzėhi beh hiyáá. Jesus gábiłñii, Nt'é ánle'íi dahałe ánle'. ²⁸Da'iyąągo naháztaaníi nt'é bigħą ágábiłñiiidíi doo ła' yígolįįd da. ²⁹Judas zhaali bizis nay'aahíi bigħą Jesus ágábiłñii, daanzı laą, Da'idaaníi bá hidán nayılñiihgo, dagohíi, Tédaat'iyėhíi nt'éhėta yaa daayiné, yo'niigo aníi laą daanzı. ³⁰Judas ee'ist'ąąhíi náidn'ąąhíi bikéd'įgo dagoshch'į' ch'ínyáá; áidí' t'ė' gozłįi.

³¹Ch'ínyáádá' Jesus gáníi, K'adíi shíi, nņee k'ehgo Niyááhíi ízigo be'ánsht'eehíi ch'í'nah alņe', Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'éėhíi shíi shee ch'í'nah alņe'. ³²Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań ízigo ye'at'éėhíi shíi shee ch'í'nah alzaayúgo, Bik'ehgo'ihí'nań áłdó' ízigo be'ánsht'eehíi dabíi ch'í'nah áidolífł, dagoshch'į' ch'í'nah áidolífł. ³³Shichągháshė, dét'įhėzhi' t'ah nohwíł nashkai. Shiká daadeh'íi doleeł; Jews daanłni ádaabiłdėniidíi k'ehgo nohwíi áłdó' gánohwíłdishñii, Hayú déyááyú doo nohkáh át'ėé da. ³⁴Begoz'aaníi ánídėhi bee nohwá ngonsh'aah, łł daanoħjoggo; dashíi shíł daanoħshoghíi k'ehgo nohwíi áłdó' łł daanoħjog doleeł. ³⁵Díi bee shiké' hikaahíi daanoħłįigo nņee dawa yídaagolįi doleeł.

³⁶Simon Peter gábiłñii, SheBik'ehń, hayú dńyaa? Jesus gábiłñii, Hayú déyááyú k'adyúgo doo shiké' nńáh da; áidá' ikéd'įgo shiké' nńáh doleeł. ³⁷Peter gábiłñii, SheBik'ehń, nt'é bigħą k'adyúgo doo níké' disháh da? Shíi nighą dasiitsąą ndi dábik'eh. ³⁸Jesus gábiłñii, Ya' shíi shighą dantsaah née? Da'anii, da'aniigo gániłdishñii, Tazhik'áné doo hwahá áñiih dadá, taadn doo bígonsı da shíłñiih ndi at'ėé.

14 ¹Doo nohwíií natsídaahılto' da le': Bik'ehgo'ihí'nań daahohdlaą, shíi áłdó' daashohdlaą. ²ShiTaa golııyú łąągo nohwiba' goz'ąą: doo ágát'ėé dayúgo doo nohwíł nagoshñi' da doleeł ni'. Ákú nohwá ilch'į'goshłėhyú déyáá. ³Ákú nohwá ilch'į'goshłaadá' nánsdáhgo t'ąązhí' nohwíł nádishkáh; hayú sídááyú nohwíi áłdó' ákú nasóltaą doo. ⁴Hayú déyááyú bídaagonolįi, itínhíi áłdó' bídaagonolįi. ⁵Thomas gábiłñii, NohweBik'ehń, hayú dńyaaahíi doo bídaagonłzi dadá' hagot'ėégo itínhíi bídaagonłzi? ⁶Jesus gábiłñii, Shíi itínhíi nshłįi, da'anii ágot'eehíi, ła'íi ihí'naahíi nshłįi: shíi shinkááyú zhá shiTaa yaa higháhi at'ėé. ⁷Shídaagonolįiyúgo shiTaa áłdó' bídaagonolįi doleeł ni': kodí' godezt'įgo bídaagonolįi, ła'íi daahołtsąą. ⁸Philip gábiłñii, NohweBik'ehń, niTaa nohwíł ch'í'nah ánle', áík'ehgo nohwíł dádaabik'eh. ⁹Jesus gábiłñii, Philip, ya' nohwíł nashkaigo nıaad ogoyáádá' t'ah doo shígonłįiħ da née? Hadín sho'iiníi shiTaa yo'įi; áidá' nt'é bigħą, NiTaa nohwíł ch'í'nah ánle', nñii? ¹⁰ShiTaa biyi' gonshłįi, ła'íi shiTaa shiyi' golıı doo hondłąąh da née? Yati' bee yashti'íi doo dashínik'eh yashti' da: shiTaa shiyi' golıınıi ánásht'įłłíi dabíi ánáyol'įłł. ¹¹ShiTaa

biyi' gonshtjigo, la'íí shiTaa shiyi' golíígo shondlâah: dagohíí ánásht'ííííí zhâ bighâ shondlâah. ¹²Da'aníí, da'aníigo gádaanohtwíidishníí, Hadín shodlaaníí ánásht'ííííí k'ehgo ánát'ííííí dolee; ánásht'ííííí bitisgo ndi ánát'ííííí doo; shíí shiTaa bich'í' nádésdzáííííí bighâ. ¹³Shizhi' hohshiigo nt'éhéta daahóhkeedíí nohwá łashle', shiTaa ízisgo ye'at'ééhíí biYe' bee ch'í'nah ádolnííííí doleełgo. ¹⁴Shizhi' hohshiigo dant'éhéta daahóhkeedyúgo nohwá łashle'.

¹⁵Nohwíł daanshoqoyúgo bengoni'ááníí bikísk'eh ádaanoht'ee. ¹⁶ShiTaa hoshkaqah doleeł, áík'ehgo la' Kich'onííhíí nohwaa naadit'aah, án dahazhi' nohwíł nłíí doleeł. ¹⁷Án Spirit da'aníí ágot'éhi ch'í'nah áile'hi; da'án ni'gosdzán biká' nnee doo hagot'éégo nágodí'aah da, doo daayo'íí da, doo yidaagołsi dahíí bighâ: áídá' nohwíí bídaagonłsi; nohwíł nłíí, la'íí nohwiyi' golííhíí bighâ. ¹⁸Nohwits'â' nádésdzáágo doo dasahndi ádaanoht'ee da doleeł: áídí' nohwich'í' nádishdááł. ¹⁹Dét'íhézhí' ni'gosdzán biká' nnee doo nádaashłtséh da; da'ágát'éé ndi nohwíí daashołtséh: shíí hinshnaahíí bighâ nohwíí áłdó' daahinohtnaa doleeł. ²⁰Áí bijíí shíí shiTaa biyi' nshłíí, nohwíí shiyi' daanohtjii, shíí nohwiyi' daanshtjiihíí bídaagonłsi doleeł. ²¹Hadín bengoni'ááníí yígółsigo yikísk'eh at'ééhíí, án bił nshoq: hadín bił nshooníí shiTaa bił nzhóni at'éé, áík'ehgo án shłł nzhooqo bich'í' ch'í'nah ádınszi doleeł. ²²Judas, doo Iscáriot dahi, gábiłníí, NohweBik'ehń, nt'é bighâ ni'gosdzán biká' nnee doo bich'í' ch'í'nah áđńđléh dadá', néé zhâ nohwich'í' ch'í'nah áđńđléh doleeł? ²³Jesus gábiłníí, Nnee bił nshoqoyúgo shiyati'íí yikísk'eh at'éé doleeł: shiTaa bił nzhoo doleeł, áík'ehgo baa nt'aashgo bił daagondłíí doleeł. ²⁴Hadín doo bił nshoq dahíí shiyati'íí doo yikísk'eh at'éé da: yati' daadohts'agíí doo dashíí shiyati' at'éé da, shiTaa shin'a'ń biyati' at'éé. ²⁵Díí ágot'eehíí bee nohwich'í' yásłłti', t'ah nohwitahyú nshłííđá'. ²⁶Kich'onííhíí, Holy Spirit holzéhi, shizhi' biláhyú shiTaa nohwich'í' daidí'aa doleełíí dawa nohwíł ch'ígó'aah doleeł, nohwíł nagosisni'íí dahot'éhé bínádaałníihgo ánohtwıłsi doleeł. ²⁷İch'í'gont'ééhíí nohwaa nshné', ıch'í'gont'ééhíí shits'â'dí' begoz'ánihíí nohwaa daanshné': doo ni'gosdzán bits'â'dí' ágot'eehíí k'ehgo nohwaa daanshné' da. Doo nohwíííí natsídaahıłto' da le', doo nédaałdzid da le'. ²⁸Gádaanohtwíıđéńııdíí daadisots'aq, Deyáadı' nohwaa náshdáh doleeł. Nohwíł daanshoq lék'eyúgo nohwíł daagozhóq doleeł ni', shiTaa bich'í' nádésdzá dishnííhíí bighâ; shiTaa shitisgo at'éhi nłíí. ²⁹Doo hwahá begolne' dadá' nohwíł nagosisni', be'ágodzaadá' da'ohdłaq doleełhíí bighâ. ³⁰Kodí' godezt'igo doo łáágo nohwich'í' yádaashti' da: díí ni'gosdzán binant'a' higaahíí bighâ, án doo shebik'eh da. ³¹Ni'gosdzán biká' nnee shiTaa shłł nzhooqo yídaagołsi doleełhíí bighâ, shiTaa shá ngon'ááníí k'ehgo ánásht'ííííí. Daohsıíh, hikaah le'.

15 ¹Shíí dasts'aa dahnanłsé'íí da'anííhíí nshłíí, shiTaaahíí dahnanłsé'íí nht'éégo áyılınıí nłíí. ²Shits'ádaaz'aahíí doo nest'a' áile' dahíí dawa shits'áyınıí: áídá' shits'ádaaz'aahíí nest'a' áile'íí náyigeesh, nest'án dayúweh łáágo áiléh doleełhíí bighâ. ³Nohwíí ıłk'ıdá' yati' bee nohwich'í'

yásíłti'í bee daanohwidiłkqod. ⁴Shiyi' daanohłji, shíí ałdó' nohwiyi' nshłji. Its'ádaaz'aahíí doo dabízhą nest'a' áyóléh át'éé da, bá'ó'áhi yiyi' nliyyúgo zhą; nohwíí ałdó' nest'a' doo ádaahlé' da, shiyi' daanohłjiyyúgo zhą. ⁵Shíí dasts'aa dahnanlsé'íí bá'ó'áhi nshłji, nohwíí shits'ádaaz'aahíí daanohłji. Dahadín shiyi' nliiníí, ła'íí biyi' nshłiiníí, án nest'a' łąągo áiléhí nliji; shíí da'ánshdihyúgo doo nt'é ádaahléh át'éé da. ⁶Nnee ła' doo shiyi' nliji dayúgo, its'ádaaz'aahíí ła' yó'olt'e'go náhasganhíí k'ehgo yó'obi'dilt'e'; nnee áí its'ádaaz'aahíí lenádaihezlaago kq' biyi' odaiskaadgo nliíd. ⁷Shiyi' daanohłjiyyúgo, shiyati' nohwiyi' begoz'ąyúgo, dahádaaht'įhií daahóhkeedgo nohwá ádaadolnił. ⁸Nohwinest'a' łąągo ánádaal'įhií bee shiTaa izisgo at'ééhíí ch'įnah ábi'dilzi; áłk'ehgo da'aniigo shiké' hikaahíí daanohłji. ⁹ShiTaa bił nshqohíí k'ehgo nohwíí shł daanohshqo: dayúweh shł daanohshqo le'. ¹⁰ShiTaa yegos'aaníí bikísk'eh ánsht'eego dávik'ehn bił nshqohíí k'ehgo bengoni'ááníí bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo, dávik'ehn shł daanohshqo doleel. ¹¹Shits'ą'df' kol'įjóníí nohwiyi' daagolį doleelgo, ła'íí dázhq nohwł daagozhqđ doleelhií bighą be'ánohwıldeniid. ¹²Díńko bengoni'áni at'éé, Shł daanohshooníí k'ehgo nohwíí ałdó' ılı daanohjqđ doleel. ¹³Įjóníí díí bitisgo at'éhi doo hadín ye'at'éé da, nnee bi'ihina' bit'eké yá nyiné'i. ¹⁴Bengoni'ááníí be'ádaanoht'eeyúgo shit'eké daanohłji. ¹⁵Kodf' godezt'įgo doo dayúweh shá na'iziidíí daanohwıldishniigo daanohwoshíí da; na'iziidíí binant'a' ánát'įhií doo yígółsi da: áídá' shit'eké daanohwıldishniigo daanohwoshíí; shiTaa bits'ą'df' disaits'ą'įí dawa nohwł ígółzigo ashłaaahíí bighą. ¹⁶Nohwíí doo hadaasisołłji da, shíí hanohwihenil, nest'a' ánádaal'įlyú dahdohkálhgo nohwaa godini'ą'ą, áí nest'a' daagolį nt'éé doleelgo; áłk'ehgo dant'éhéta shizhi' biláhyú shiTaa bídaahóhkeedyúgo, nohwaa yidoné'hi at'éé. ¹⁷Díńko nohwá ngoni'ą'ą, ılı daanohjqđ le'. ¹⁸Ni'gosdzán biká' nnee nohwik'edaanniihyúgo, nohwik'edaanniihíí dabíntsé shik'edaanniihgo bídaagonołsi. ¹⁹Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bich'įzhinéé daanohłjiyyúgo, ni'gosdzán biká' nnee dabíí bich'įzhinééhíí bił daanzhóni at'éé; áídá' ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo bich'įzhinéé daanohłji da, ndi bits'ą' nohwinił, áí bighą ni'gosdzán biká' nnee nohwik'edaanniih. ²⁰Nohwich'į hasdzii n'íí bínádaal'ni, Na'iziidíí doo binant'a' yitisgo at'éé da, nohwıldeniid. Shiniidaagodezlaayúgo, nohwíí ałdó' nohwiniidaagodile'; ádishniihíí yikísk'eh ádaat'ee lęk'eyúgo, nohwíí ałdó' ádaadohniihíí yikísk'eh ádaat'ee doleel. ²¹Shizhi'híí bighą díí dahot'éhé ye'ádaanohwile', shides'a'ń doo yídaagotsi dahíí bighą. ²²Doo niyáágo bich'į' yádaasiłti' dayúgo, doo nchq'go ádaadzaa da doleel ni'; k'adíí binchq'įí bighą doo nt'é yik'ídaagodi'áh da. ²³Dahadín shik'enniíhíí shiTaa ałdó' yik'enniíh. ²⁴Bitahyú áná'ol'įhií doo hwahá hadín áile'hi ashłaa dayúgo, doo nchq'go ádaadzaa da doleel ni': k'adíí shíí hik'e shiTaa biłgo daanohwiłtsąago nohwik'edaannii. ²⁵Dabíí bich'į' begoz'aaníí biyi' k'e'eshchiiníí, Doo nt'é bighą shik'edaannii da, golzeego dahgoz'aaníí begolne'go ánágot'įł. ²⁶Kich'oniihíí, án shiTaa bits'ą'df'

nohwich'í' dish'aa doleelí' n'yaáago, Holy Spirit da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi, shiTaa yits'á'dí' n'lni, áń shaa nagoln'í' doleel: ²⁷Nohwí' áddó', dantsé godezt'í'dí' nohwí' nashkaihí' bighą shaa nadaagołn'í' doleel.

16 ¹Doo t'ąązhi' nanánohohdéh da doleehí' bighą dí' dawa bee nohwich'í' yádaasitti'. ²Jews ha'ánálséhdí' ch'í'daanohwinihiyood doleel: ła'í' dahadín nohwizes-hiiní' Bik'ehgo'ih'i'nań bá ást'í' nzi doleelí' baa gowáh. ³Á' shiTaa doo yídaagołs'í da, shí' ndi doo shídaagołs'í dahí' bighą ánádaat'í'ł doleel. ⁴Dí' baa nohwí' nagosisn'í' baa gonyáágo, bínádaałn'iih doleehí' bighą nohwí' nagosisn'í'n'. Iłch'ígonsh'aahgo godeyaadá' dí' doo baa nohwí' nagosisn'í' da ni', t'ah nohwí' nashkai n'í' bighą. ⁵K'adí' shides'a'ń bich'í' deyaá; áídá' doo ła', Hayú d'inyaa' daashiłdoh'niigo nashiıdaadołkid da. ⁶Dí' baa nohwí' nagosisn'í'hí' bighą nohwí'j'í' biyi' doo nohwí' daagozhó' da daasol'í. ⁷Da'ágát'éé ndi da'aniiigo ánohwí'dish'ni; dahdisháhí' nohwá nzhóq: doo dahdiyaa dayúgo, Kich'on'iihí' doo nohwaa hi'nah da; áídá' óyááyúgo zhá nohwich'í' dish'aa doo. ⁸Áń n'yaáago nch'ó'go ágot'eehí', nzhóqgo ágot'eehí', ła'í' aayá'iti'f'í' ni'gosdzán biká' n'nee yił ch'í'nah ádaile' doo. ⁹Doo daashodłaq dahí' bighą nch'ó'go ágot'eehí' bił ch'í'nah ádaile' doleel; ¹⁰ShiTaa bich'í' deyaáago doo nádaashołtséh dahí' bighą nzhóqgo ágot'eehí' bił ch'í'nah ádaile' doleel; ¹¹Dí' ni'gosdzán binant'a' baa yá'iti'hí' bighą aayá'iti'f'í' bił ch'í'nah ádaile' doleel. ¹²Łąągo t'ah nohwich'í' yashti' ndi k'adí'f'úgo doo nohwí' ídaagozi da. ¹³Áídá' Spirit da'anii ágot'éhi ch'í'nah áile'hi nohwaa n'yaáago, da'anii ágot'eehí' dawa nohwá yígółs'í doleel: doo dabí'nik'eh yałti' da doleel; nt'éhéta yidits'agí' zhá yaa yałti' doo: ła'í' begoldohí' nohwí' ch'í'nah áidolił. ¹⁴Shits'á'dí'go be'ágot'eehí' náidiiné'go, yaa nohwí' nagoln'í' doleelí' ízisgo be'ánsht'eehí' nohwí' ch'í'nah áidolił. ¹⁵ShiTaa bits'á'dí'go be'ágot'eehí' dawa shí'yéhi at'éé. á'í bighą shits'á'dí'go be'ágot'eehí' náidiiné'go nohwí' ch'í'nah áidolił, dé'niid. ¹⁶Dét'í'hézh'í' doo nádaashołtséh da: áíd'í' dé't'í'hézh'í' nanádaashołtséh, shiTaa bich'í' deyaáhí' bighą. ¹⁷Bits'íłke'yu ła' gádaałłdi'n'ii, Dé't'í'hézh'í' doo nádaashołtséh da: áíd'í' dé't'í'hézh'í' nanádaashołtséh: ła'í', ShiTaa bich'í' deyaáhí' bighą, daanohwí'łn'iihí', nt'é' niigo an'í? ¹⁸Gádaanii, Nt'é' niigo an'í, Dé't'í'hézh'í', ni'iihí? Néé doo bídaagonłzi da nt'é' niigo an'iihí. ¹⁹Jesus nabídaadiłkid hádaat'í'igo yígółs'igo gádaabiłn'ii, Dé't'í'hézh'í' doo nádaashołtséh da: áíd'í' dé't'í'hézh'í' nanádaashołtséh, dish'niihí' bighą nałídaadołkid néé? ²⁰Da'anii, da'aniiigo gádaanohwí'dish'ni, Daahchag, ła'í' chał ádaanoht'eedá' ni'gosdzán biká' n'nee bił daagozhó' doleel; doo nohwí' daagozhó' da doleel, áídá' doo nohwí' daagozhó' dahí' nohwí' daagozhó' nádaadoleel. ²¹Isdzán iłchiigo doo bił gozhó' da, iłchiigeé ngonyááhí' bighą: áídá' ishch'í'ihí' bikéd'í'go, ni'gosdzán biká'zh'í' n'nee yishch'í'ihí' yaa bił gozhó'go, n'niih n'í' doo yínál'niih da. ²²Á'ík'ehgo doo nohwí' daagozhó' da k'adí': ndi nádaanohwíłtsąago nohwí' daagozhó'

doleeł, doo hadín nohwił gozhóóníí nohwits'á' náidoné' át'ée da. ²³Áí bijii doo nashídaadołkid da doleeł. Da'anii, da'aniigo gádaanohtłishnii, Nt'éhéta shiTaa shizhi' biláhyú bídaahóhkeedíí nohwaa daayiné' doleeł. ²⁴Doo nt'é shizhi' biláhyú daahóhkeed da ngoheya: da'óhkeedgo nohwaa hi'né, áík'ehgo dážhó nohwił daagozhóq doleeł. ²⁵Díí ilch'ígót'aahgo na'goni'íí bee nohwił nagosisni': ndi ilch'ígót'aahgo na'goni'íí doo dayúweh bee nohwił nadaagoshni' dahíí baa gowáh, áídá' dabígózigo shiTaa baa nohwił nadaagoshni' doleeł. ²⁶Áí bijii shizhi' biláhyú da'óhkeed doleeł: shiTaa nohwá hoshkaqah doo daanohtłishniigo da: ²⁷ShiTaa dabíí bił daanohtłishqo, nohwił daanshqohíí bigha, la'íí shiTaa bits'á'dí' níyáágo daahosohdlaqahíí bigha. ²⁸Shíí shiTaa bits'á'dí' ni'gosdzán biká'zhi' nkeniyáá: k'adíí ni'gosdzán bits'á'dí' shiTaa bich'i' nádésdzá. ²⁹Bitsilke'yú gádaanii, Áníta dabígózigo yánkti', ilch'ígót'aahgo na'goni'íí dee bee yánkti' da. ³⁰Dawa bigonłsigo k'adíí bídaagosiilziid, doo hadín nanódiłkid bik'eh da: díí bee Bik'ehgo'ihina'na' bits'á'dí' níyaago daanosidlaqad. ³¹Jesus gádaabiłnii, Áníta da'osohdlaqad née? ³²Isaa, iltahosohkaigo danohłiigeegowayú onáhasohkaidá', shízhá dasahndi ch'ínłtłizh da, shiTaa bił nash'aashíí bigha. ³³Shíí shiláhyú ilch'i'gont'éehíí be'ádaanoht'ee doleełhíí bigha díí bee nohwich'i' hasdzii. Ni'gosdzán biká' góyéégo nagowaahíí biyi' nahkai: áídá' nohwił daagozhóq le'; ni'gosdzán biká' ágot'eehíí bitis silíí.

17 ¹Jesus díí aqł ánniidá' yaaká'yú déz'igo gáníí, ShiTaa, baa gowáh n'íí biká' ngonyáá; shíí, niYe' nshliiníí, ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah ánlé'go, shíí áldó' ízigo ánt'éehíí ch'í'nah ánshłé'. ²Daahinaahíí dawa beshik'ehgo shá ngo'aa, hadíí shaa daadín'aaqahíí dawa dahazhi' ihinaahíí baa daadinsh'aa doleełgo. ³Díínko dahazhi' ihinaahíí át'ée, danizhá Bik'ehgo'ihina'na' da'aníhi nłłhíí nídaagołsi, la'íí shíí, Jesus Christ shínn'á'íí, áldó' shídaagołsi doleeł. ⁴Ni'gosdzán biká' ízigo be'ánt'éehíí ch'í'nah ánishłaa: na'idziid shaa dín'aaq n'íí aqł ashłaa. ⁵ShiTaa, k'adíí ni'gosdzán t'ah doo ánlé' dadá' ízigo nił be'ánsht'ee n'íí bee dani ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah ánlé'. ⁶Ni'gosdzán biká' nnee bitahdi' la' shaa nnilíí bich'i' nizhi' bigózigo ashłaa: níyée daanłi ni', shaa nnil; niyati' yikísk'eh ádaat'ee. ⁷Dawahá shaa dín'aaqahíí ni nits'á'dí'go yídaagołsi. ⁸Yati' shaa dín'aaqahíí bee bich'i' yádaasiłti'; áí nádaidnné', nits'á'dí' níyááhíí da'aniigo yídaagołsi, la'íí shínn'á'íí daayosdlaqad. ⁹Bá da'oshkaqah: ni'gosdzán biká' nneehíí doo bá da'oshkaqah da, áídá' hadíí shaa nnilíí zhá bá da'oshkaqah; áí níyée daanłihíí bigha. ¹⁰Shíyée híí dawa níyée, níyée híí dawa shíyée; áík'ehgo áí bee ízigo be'ánsht'eehíí ch'í'nah áshi'delzaa. ¹¹K'ad doo ni'gosdzán biká' nashaa da doleeł, áhíí ni'gosdzán biká' nakai, shihíí nich'i' dahnádishdáh. ShiTaa diyini, hadíí shaa nnilíí nizhi' binawodíí bee daahóntá', dała'a ndłihíí k'ehgo dała'a daanłi doleełgo. ¹²Ni'gosdzán biká' t'ah bił nashkaidá', hadíí shaa nnilíí nizhi' binawodíí bee daahóshtá' ni'; bináadaadesh'igo doo la' ch'a'otłizh da, ndi da'íłíí hileeh yá

gozlíni zhá, Bik'ehgo'ihí'nañ biyati' bek'e'eshchiiníí begolne'híí bighą. ¹³K'ad nich'i' nádesdzá; shíł gozhóóníí dážhó bee bił daagoyłshqó doleelhíí bighą díí ni'gosdzán biká'zhi' bee yashti'. ¹⁴Niyati'íí baa bił nadaagosisni'; ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee dahíí bighą ni'gosdzán biká' nnee bik'edaanniih. ¹⁵Ni'gosdzán bits'á'nníí doo dishniigo oshkaąh da, áídá' ncho'íí bits'á'go ádaantsi, dishniigo oshkaąh. ¹⁶Ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ánsht'ee dahíí k'ehgo ni'gosdzán biká' ágot'eehíí doo be'ádaat'ee da. ¹⁷Da'aniihíí nits'á'dí' begoz'aaníí bee hadaañle: niyati' da'aníhi. ¹⁸Ni'gosdzán biká'zhi' shidínł'a' n'íí k'ehgo, bíí ni'gosdzán biká'zhi' odaał'a. ¹⁹Bíí bighą godiyini be'ánsht'eego ádishdle', bíí áđdó' da'aníhi bee hadaadilne' doleelhíí bighą. ²⁰Doo dabíí zhá bá da'oshkaąh da, hadín díí nnee biyati'híí bighą daashodlaą doleelíí áđdó' bá da'oshkaąh; ²¹Áí dawa dał'a'á daanlii doleelgo; ni shiTaa nłínihíí shiyi' nlii, ła'íí niyi' nshłiíhíí k'ehgo bíí áđdó' dał'a'á daanliigo nohwiyi' daanlii doleel: shińńł'a'go ni'gosdzán biká' nnee daayodlaą doleelhíí bighą. ²²Ízigo be'ánsht'eehíí shaa nne'íí baa daasiiné; dał'a'á ndliiíhíí k'ehgo dał'a'á daanlii doleelhíí bighą; ²³Shíí biyi' daansłiigo, ni shiyi' nliigo, díí nnee dážhó nł'éeego ádaabile'go dał'a'á daanlii doleel; áłk'ehgo ni'gosdzán biká' nnee shidínł'a'go yídaagołsi doleel, ła'íí nił nshqohíí k'ehgo nił daanzhqqhíí áđdó' yídaagołsi doleel. ²⁴ShiTaa, hadíí shaa nniłíí hayú nashaayú bił daansłi doleelgo hasht'íí; áłk'ehgo ízigo be'ánsht'eehíí shaa nne'íí daidołtséel, ni'gosdzán doo hwahá nnił'aa dadá' nił nshqo lėk'ego. ²⁵ShiTaa, dážhó nł'éeego ánt'éeehíí, ni'gosdzán biká' nnee doo nídaagołsi da lėk'e: ndi shíí nígonsi, ła'íí díí nneehíí shińńł'a'go yídaagołsi. ²⁶Nizhi' baa bił nadaagosisni', baa bił nanádaagoshni' doleel; ił'ijóni bee nił nshooníí biyi' daagolli doleel, ła'íí biyi' daansłi doleelhíí bighą.

18 ¹Jesus ágánniidá' bitsilke'yu biłgo tú da'ayáhago nłni, Cédron golzéhi, hanaa deskai, ágee dégózhónégo goz'aązhi' yił okai. ²Judas, ch'íbi'aahíí, áđdó' dégózhónégo goz'aaníí yígółsi: Jesus łahgee akú bitsilke'yu yił onákah lėk'e. ³Ákú siláada ła'íí aasinilíí, okaąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi hik'e **Phárisees** odais'a'ihíí, kq'nalbaalıí, kq'diltłishíí ła'íí benagonlkaadí daayonilgo Judas yił hikai. ⁴Jesus díí bee bich'i' ágonéhíí dawa yígółsi go áí nneehíí yich'i' nyáago gádaayilni, Hadín biká hadaanohntaa? ⁵Nneehíí gádaabiłni, Jesus, Názařehđí' gólíni. Shíí án ánsht'ee, nii, Jesus. Judas, ch'íbi'aahíí, áđdó' itah sizii lėk'e. ⁶Shíí án ánsht'ee, daabiłnniidá' dagoshch'i' t'aązhi' deheskaigo ni'zhi' nanehezdee. ⁷Jesus gánádaabiłdo'niid, Hadín biká hadaanohntaa? Jesus, Názařehđí' gólíni, nádaado'niid. ⁸Jesus gánáđí'ni, Shíí án ánsht'ee, daanohwiłdėniid: shíí shiká hadaanohntaayúgo, díí nneehíí ch'ík'eh nádókáh: ⁹Nnee shaa nniłíí doo ła' shaa ch'a'okáad da, áníí n'íí begolne'híí bighą anii. ¹⁰Simon Peter, bésh be'idiltłishé naitiíhíí hayidziigo, okaąh yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí bijaa dihe'nazhińéego naidnłgizh. Na'iziidíí Málkas holzéhi. ¹¹Jesus Peter gáyilni, Nibízh be'idiltłishé bizis biyi' onántii: shiTaa idee yee sha'ikaahíí hishđlaą ndi at'ée. ¹²Áídí' siláada ła'íí

binant'a' la'íí aasinilíí Jews odais'a'íí Jesus daayiltsoodgo lídaayist'òq, ¹³Áídí' dantsé Ánnas holzéhi bich'í' odaizlòqz; án **Cáíaphas** baadaaní, Cáíaphas-híí áí łegodzaahíí biyi' okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíí lèk'e. ¹⁴Cáíaphas Jews daanlíni yich'í' yałt'igo gánńiid lèk'e, Nńee dała'a nńee dawa yá datsaahgo zhá nzhq.

¹⁵Simon Peter Jesus yiké' óyáá, bitsilke'yu la'i aldó': án okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bígólşigo kłh yun'e' Jesus yił ha'a'azh. ¹⁶Áídá' Peter dáádítłhgee sizíí. Áídí' Jesus bitsilke'yu la'ihíí, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yígólşini, ch'ínyáágo, isdzán dáádítłh yaa sitíni yich'í' hadziigo Peter yił ha'a'azh. ¹⁷Isdzán dáádítłh yaa sitíni Peter gáyılńii, Ni aldó' la' áí nńeehíí bitsilke'yu itah ńlłí nsí. Dah, shí doo áí nshłłi da, ńii, Peter. ¹⁸Nada'iziidíí la'íí aasinilíí gozk'azíí bigha deda'deshjeedgo nádaaniłdziiłgo k'ozhí' nadaazi: Peter aldó' itah nániłdziiłgo sizíí lèk'e.

¹⁹Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni Jesus biké' hikaahíí la'íí ilch'ígó'aahíí yaa nabíłkíd lèk'e. ²⁰Jesus gábiłńii, Ni'gosdzán biká' nńee ch'í'nah bich'í' yádaashti' ni'; Jews ha'ánáłséh nagoz'aq yun'e', la'íí da'ch'okaqah goz'aq yun'e' dábił'ehn ilch'ígons'h'aah ni', Jews daanlíni íla'ánádaat'íłhgee; doo nt'é nash'í'go yashti' da ni'. ²¹Nt'é bigha nashídnłkíd áídá'? Hadíí daashidezts'aaní nt'é daabiłdeńiidíí yídaagołş: áí nahódaanłkíd.

²²Ágáńńiidá' aasinilíí la', Jesus bit'ahdí' sizíni, bonłts'í, gánłigo, Ya' áík'ehgo okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni bich'í' yách'ilti' née? ²³Jesus gábiłńii, Doo bik'ehgo hasdzii dayúgo baa shíł nagolńi': áídá' da'aniigo hasdziiyúgo nt'é bigha shónłts'í? ²⁴Annas, Jesus łest'òqgo Cáíaphas, okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni, bich'í' oyi'a' ni'. ²⁵Simon Peter nániłdziiłgo sizíí lèk'e. Gádaabiłch'ńii, Ni aldó' la' bitsilke'yu ńlłí daandzi. Dah, shí doo án nshłłi da, nádo'ńiid. ²⁶Okaqah yebik'ehi da'tiséyú sitíni yána'iziidíí la', án Peter yijaa naidnłgizh n'íí bik'íí nłni, gánłí, Ni née, dégózhóné goz'aagee áí nńeehíí bił nish'íi ni'? ²⁷Peter, Dah, nádo'ńiid; áígee tazhik'áne áńniid.

²⁸Cáíaphas bikłh goz'aadí' yáná'itihé yun'e' Jesus odaizlòqz: dázhó t'ahbł lèk'e; Jews daanlíni ákóne' ha'á'ikaiyúgo **bitis-hagowáh** n'íí bee bíná'godinłhgo da'ídaagee doo itah daahiidleeh da, okaqah zhińéego doo ilch'í'daandłéh dahíí bigha daanzigo, doo ha'akáh da lèk'e. ²⁹Áík'ehgo nant'án, Pílate holzéhi, bich'í' ch'ínyáágo gádaabiłńii, Áí nńeehíí hago ląá adzaago bił nohkai? ³⁰Jews gádaabiłńii, Doo ncho'go adzaa dayúgo doo naa bił nokáh át'éé da. ³¹Pílate gánádi'ńii, Dánohwíí bedaagosoł'aaní bee baa yádaakti'. Jews daanlíni gánádaadi'ńii, Nńee zideego begoz'aaní doo bee daagosil'aq da. ³²Jesus hagot'éégo datsaah doleełíí dabíí yaa nagolńi' n'íí begolne'go ánágot'íłł. ³³Pílate yáná'itihé yun'e' onanádaago, Jesus yich'í' hadziigo gáyılńii, Ya' ni Jews ízisgo biNant'a' ńlłí née? ³⁴Jesus gábiłńii, Ya' danínik'eh áńńii née, dagohíí la' ágádaashiłńiiigo nił nadaagolńi'híí bigha áńńii née? ³⁵Pílate gánłí, Ya' shíí Jew nshłłi gá? Dani bił hánt'í'íí la'íí ni'okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi shaa daanidez'aq: hago ándzaa áídá'? ³⁶Jesus gábiłńii, Beshik'ehíí doo díí ni'gosdzán biká' begoz'aq da: beshik'ehíí díí ni'gosdzán biká' begoz'aayúgo,

Jews daanlíni doo baa shí'deltjì dahíí bighą shinadaal'a'á nadaagonłkaad doleel ni': n'íí beshik'ehíí díí ní'gosdzán doo bits'ą'dí' begoz'ąą da. ³⁷Pílate gábiłnii, Nant'án ńlłí ląą ya'? Jesus gábiłnii, Da'áígee ánnii, Nant'án nshłłihíí. Da'anii ágot'eehíí baa nagoshnì' doleehíí bighą gosilłí, ła'íí áí bighą ní'gosdzán biká'zhì' niyáá. Nnee daantłíígee da'anii zhinéé ádaat'eehíí shiyati' yidits'ag doo. ³⁸Pílate gánábildi'nii, Da'anii ágot'eehíí nniihíí nt'é golzeego ágolzee? Díí ánniidá' Jews daanlíni yich'ì' ch'ínánádzaago gádaayılñii, Díí nñeehíí doo hago adzaa dago bígosłłsłjíd. ³⁹Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinłhgo da'ídaągee nnee ła' nohwá ch'ínánłteehgo daagosł'ąą: áłk'ehgo Jews ízisgo biNant'a' nohwá ch'ínánłsteeh née? ⁴⁰Nanádaadilghaazhgo gádaanii, Díí nñeehíí dooda, Barábbas zhá nohwá ch'ínánłteeh. Barábbas-híí in'łłhi nłłj lėk'e.

19 ¹Pílate aniiigo Jesus hab'oltsaz. ²Siláada ch'il diwozhi nánihezwodgo nant'án bich'ah k'ehgo alzaahi bik'edaidez'ąą lėk'e, ła'íí diyágé łhíí dotł'izhi bá ádaagozłaa, ³Áíd' bich'ì' hayaa ánadaat'łłgo, Gozhóq le', Jews ízisgo biNant'a' ńlłni! daaniidá' daayołłs'ł. ⁴Pílate ch'ínánádzaago nnee gádaayılñii, Kúnko, doo hago adzaa dago bígosłłsłjíd, áí bídaagonłłsł doleehíí bighą nohwich'ì' bił ch'ínánłst'aazh. ⁵Áłk'ehgo Jesus ch'il diwozhi bich'ahdá' bí'łhíí nñeezi łhichiigo dotł'izhi golłłgo ch'ínyáá. Pílate gádaabiłnii, Kú nñeehíí sizjì nko! ⁶Okaąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi ła'íí aasinłłí daabiłłsąądá' nádaadidilghaazh, Tšj'łna'áhi bíhołkałgo zodéé, tšj'łna'áhi bíhołkałgo zodéé, daaniiigo. Pílate gánádaabiłdo'niid, Dánohwíí tšj'łna'áhi bídaahołkałgo daazołłhée: shíí doo hago adzaa dago bígosłłsłjíd. ⁷Jews daanlíni gádaabiłnii, Da'áłk'ehgo nohwá goz'áni bikísk'eh datsaah dábik'eh, Bik'ehgo'łhi'nań biYe' ádil'łłhíí bighą.

⁸Pílate díí yidezłłs'ąądá' dayúwehého biini' hąh silłjì; ⁹Yáná'itihé yune' ha'ánánádzaago Jesus gáyılñii, Had'í nannáhi? Ndi Jesus doo bich'ì' hadzii da. ¹⁰Áłk'ehgo Pílate gábiłnii, Ya' doo shich'ì' handziih da née? Ya' ch'ínánłnshteehgo dagohíí tšj'łna'áhi bini'dilkałgo beshik'ehíí doo bígonłłsł da née? ¹¹Jesus gábiłnii, Doo shenik'eh da doleel ni', yaaká'dí' doo naa godet'ąą dayúgo: áí bighą hadín naa shinłłtíníí itisgo nch'ogo adzaa. ¹²Áíd' Pílate ch'ínábılłteeh hat'łł: ndi Jews daanlíni nádaadidilghaazhgo gádaanii, Díí nnee ch'ínánłteehyúgo doo **Caesar** bit'eké ńlłí da: dahadín ízisgo nant'án ádil'łłnií Caesar yits'ą'zhì'go na'ídiltee.

¹³Díí yidezłłs'ąądá' Jesus yłł ch'ín'áázhgo Pílate yánálłihíí biká'asdáhá yiká' dahnezdaa, áí Pavement golzeegee ánágot'łłł, Hebrew k'ehgo Gábbatha golzéhi. ¹⁴Bitis-hagowáh n'íí bee bíná'godinłhíí bá łłch'ł'golnėhíí bijjì, gostán bik'ehenkéézyú shì: Pílate Jews daanlíni gádaayılñii, Kú nohwíNant'a' sizjì nko! ¹⁵Áídá' nádaadidilghaazh, Zodéé, zodéé, tšj'łna'áhi bíhołkał. Pílate gánádaabiłdo'niid, Ya' nohwíNant'a' tšj'łna'áhi bíhishkałgo zis-hée née? Okaąh yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi gádaanii, Caesar zhá nohwínant'a' nłłj. ¹⁶Áíd' Pílate Jews daanlíni yaa daabistłłjì, tšj'łna'áhi yídaabiłkałgo. Áłk'ehgo Jesus nádaidnłt'e'go yłł onáłsąą lėk'e.

17 Jesus dabíí bitsi'ílna'áhi yogheelgo, itsits'in si'áni, golzeego ágolzéhi goz'aqzhí' bił nánzáá, áí Hebrew k'ehgo Gólgotha golzee: 18 Akú Jesus ts'i'ílna'áhi yídaayiskał, la'íi nnee naki áldó' ba'ashhahdí' ts'i'ílna'áhi bídaabi'deskał, Jesus iłn'í'gee dahdaist'iidá' nneehíí dá'íł'an dahshteezh.

19 Pílate k'e'eshchijí, JESUS NÁZARETHDÍ' GÓLÍNI JEWS ÍZISGO BINANT'A' NLÍNI, golzeego dahgoz'áni ts'i'ílna'áhi yiká' yiyiskał. 20 Jews daanliiníí łáágo k'e'eshchiiníí daayozhi'; Jesus ts'i'ílna'áhi bíheskałíí k'ih gozníli' da'ahánégo goz'aq: áík'e'eshchiiníí Hebrew, Greek, la'íi Latin k'ehgo k'e'eshchijí l'ék'e. 21 Jews bi'okaqah yedaabik'ehi itisyú nadaandeehi Pílate gádaayíłnii, Jews biNant'a' nlii, doo ágóléh da; Jews biNant'a' nshłií nniigo ágóléh. 22 Pílate hanádzii, Nt'é ágoshłaa'íí iłk'idá' ágoshłaa, nii l'ék'e.

23 Silááda Jesus ts'i'ílna'áhi yídaiskaldá', bidiyágéhií d'íyú iłk'idaiznil, dánt'íí'gee dała'á bíyéégo; iká'íłhíí doo hadilkad da: ndi dahot'éhé bida'zhí' ngont'i'go hist'ool. 24 Áík'ehgo gádaa'íłdi'nii, Díi doo k'ad ndaahiidzqos da, daazhógo bigha da'doljołgo, hadín gonesnaahíí bíyéé doleeł: díńko Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí begolné'go ánágot'íłł, Shidiyágéhií iłta'is'nii, shi'íłhíí bigha da'diljoł. Áík'ehgo silááda díi ye'ánadáát'íłł.

25 Jesus ts'i'ílna'áhi bíbideskałíí ba'ashhahgee báq' la'íi báq' bik'isn, Mary, Cléophas bi'aad, la'íi Mary Mágdalene nazii l'ék'e. 26 Jesus báq' hik'e bitsiłke'yu dała'á bił nzhónihíí ba'ashhahgee naziiigo yiltsaqadá', báq' gáyíłnii, Shimaa, kú nizhaazhé! 27 Áídí' bitsiłke'yu dała'á siziiníí, Kú nimaal' yilnii. Áídí' godezt'i'go yil onát'aazh, bitsiłke'yu bigowayú.

28 Díi bikédí'go Jesus dawa aqł alzaahíí yígółsigo, Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí begolné'go gáníí, Dibá' séłíí. 29 Áígee nk'ózhi, vinegar holzéhi, ts'aa bee sikaq: tú daayilt'o'íi vinegar yee daiz'aqad' ts'i nneezi hýssop holzéhi, bíłatahgee yaa dahdaiz'aqago, Jesus bizé'zhí' dahyída'nłtsii. 30 Jesus vinegar yits'óqzdá' gáníí, Aqł alzaa: áídí' hayaa onot'aqadá' dabíí biyi'sizini be'ogoyáágo áyíłlaa l'ék'e. 31 Iłch'i'golne'íi bijii l'ék'e, áí godilziníí bijii (dážhó nzhogoo godilziłhgo,) Jews daanlíni kots'í ts'i'ílna'áhi biká' dahnaztiigo doo bił dádaabik'eh dahíí bigha bijád daahot'íłhgo nanáhó'níłł, daayíłniigo Pílate nádaayoskaqad. 32 Áík'ehgo silááda hikaigo Jesus ba'ashhahdí' ts'i'ílna'áhi bídaahiskałíí dantséhií bijád daayihesti', la'íłhíí áldó'. 33 Áídá' Jesus yaa hikaigo, iłk'idá' daztsaqago yídaagółsijdhíí bigha yijád doo daayihezt'i' da. 34 Silááda la' ba'ask'eh yune' bésh nneezíí oyilgeed, áídí' dagoshch'i' dił la'íi tú bił ha'ijool. 35 Ái yo'íłhn yaa nagoln'i, na'goni'íi da'anii; da'aniigo nagoln'i'go yígółsi, nohwíí áldó' da'ohdłaq doleełgo. 36 Díi be'ánágot'íłdíí Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí, Bits'in doo la' k'e'íłtoq da doleeł, nnihií begolné'go ágodzaa. 37 Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí la'íí áldó' gánadí'nii, Hadín yighátsi'nłgeedíí án daineł'íi doleeł.

38 Díi bikédí'go Joseph, Arimathéadí' gólíni, Jesus yits'á'dí' ígoł'aahíí nliini, dánant'i'ego Jews daanlíni yénáldzidhíí bigha, án Jesus bits'íłhíí yíyókeed: áík'ehgo Pílate baa godin'áq. Akú nýáágo Jesus bits'íłhíí naidnné'. 39 Nicodémus áldó', t'é'yú Jesus yaa nyáá n'íi, jeeh nch'íi, myrrh holzéhi,

aloes bił nadesdziidi, dała'á gonenadín dahdidlee'i shį yogheelgo nyáá. ⁴⁰Jesus bits'íhíí nádaidnne'go nak'ą'ligaihi yik'idaidesdiz, hikągolchiníí biłgo, Jews daanlíni nnee ledaihiñiíhíí k'ehgo. ⁴¹Tsį'ílna'áhi bíheskałgee dégózóné goz'ąą: áí biy' tsébií'i'án ánídéhi goz'ąą, doo hwahá hadín ákóne' nnilteehi da. ⁴²Jews daanlíni ilch'i'golne'íí bijiihíí bighą, ła'íí tsébií'i'án da'ahánédí' goz'ąąhíí bighą Jesus bits'í ákóne' ndaizné' lęk'e.

20 ¹Godilziníí bijii Mary Mágdalene, t'ahbi, t'ah godilhidá' tsébií'i'ányú Jesus k'e'sitii n'íígee nyáá, nt'éeego tséé daadin'ąą n'íí yó'ot'ąągo yiłtsąą. ²Áídí' nádilwod, Simon Peter hik'e Jesus bitsilke'yu ła'íí, Jesus bił nzhọọ n'íí, yiłgo yaa hílwodgo gáyilñii, NohweBik'ehń tsébií'i'ándí' ch'ídaistii ląą, hayú ndaistii shįhíí doo bídaagonłzi da. ³Áík'ehgo Peter hik'e Jesus bitsilke'yu ła'ihíí biłgo ch'ín'áázhgo tsébií'i'ányú ó'áázh. ⁴Dała' nátsidnłteeł: ndi bitsilke'yu ła'ihíí Peter yaa dilwod, tsébií'i'ányú dantsé hílwod: ⁵Ts'íyaa adzaago ákóne' déz'iidgo nak'ą'ligaihíí zhą akú siñilgo yiłtsąą, ndi doo ha'ayáá da. ⁶Simon Peter ákú nyáá dábiké', án tsébií'i'án yune' ha'ayáágo nak'ą'ligaihíí zhą siñilgo yiłtsąą, ⁷Nak'ą'ligai bitsits'in bik'ídesdiz n'íí dasahn hisdisgo anahyú siné, doo nak'ą'ligai ła'ihíí bił siñil da. ⁸Bitsilke'yu ła'i tsébií'i'ányú dantsé hílwodíí áldó' ha'ayáágo yiłtsąągo osdłąą. ⁹Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí, Daztsąądí' naadiidáh doleeł, ñiihíí doo hwahá bił ídaagoziłh da. ¹⁰Áídí' bitsilke'yu bigowayú onát'aazh.

¹¹Mary tsébií'i'ángee hichago sizii: hichagdá' ts'íyaa adzaago tsébií'i'án yune' déz'iid, ¹²Bik'ehgo'ihí'nań binal'a'a yaakád'hi naki bidiyágé daałgaihi, Jesus bits'í siné' n'íígee sikeego yiłtsąą, ła' nés'ąą n'íígee sidaago, ła'íí dés'eez n'íígee. ¹³Gádaabiñii, Isdzán, nt'é bighą nchag? Mary gábiñii, SheBik'ehń nádaidnłtji ląą, hayú ndaistii shįhíí doo bígonsi da. ¹⁴Ágánniidá' t'ąązhi' adzaago Jesus sizii go yiłtsąą, ndi Jesus at'íhíí doo yigołsiid da. ¹⁵Jesus gábiñii, Isdzán, nt'é ląą bighą nchag? Hadín biká dín'ii? Áí ni' goz'aaníí dégózónégo ágółsiníí át'íí ląą nzi go gáyilñii, Jesus bits'íhíí nádńłtji lęk'eyúgo, hayú nłłtji shįhíí shił nagolní', áík'ehgo nadishné'. ¹⁶Jesus, Mary, biñii. Mary lediidzaago Hebrew k'ehgo, Rabbóni, biñii; shiłch'ígó'aahíí golzeego ágolzee. ¹⁷Jesus gábiñii, Shedinolchid hela'; doo hwahá shi'Taa bich'i' dahnádishdáh dahíí bighą: áídá' shik'isyú bich'i' nńąhgo shá bił nadaagolní', Shi'Taa, nohwíí áldó' nohwííTaa, Bik'ehgo'ihí'nań hoshkaąhń, nohwíí áldó' Bik'ehgo'ihí'nań daahohkaąhń bich'i' nádésdzá. ¹⁸Áík'ehgo Mary Mágdalene Jesus bitsilke'yu yaa nyáágo gádaayiñii, NohweBik'ehń hish'íí, áídí' ábiñii n'íí yił nadaagosni'.

¹⁹Da'ái bijii o'í'ąáyú, godilziníí bijii, Jesus bitsilke'yu íła'adzaa lęk'e, Jews daanlíni yédaaldzidhíí bighą dáádít'íhíí da'dentąądá' Jesus bitahyú sizii go daayiłtsąą, nt'éeego gábiñii, Ilch'i'gont'éehíí bee nohwich'i' goz'ąą le'. ²⁰Ágánniidá' bigan ła'íí ba'ask'ehgeehíí yił ch'í'nah áyíłaa. Bitsilke'yu beBik'ehń daayiłtsąądá' bił daagozhọọ. ²¹Jesus gánádaabiłdo'niid, Ilch'i'gont'éehíí bee nohwich'i' goz'ąą le'. Shi'Taa shides'a'híí k'ehgo

nohwíí ałdó' daanohwidish'aa. ²²Ágánniidá' yiká'zhí' deyołgo gádaayılñniid, Holy Spirit nohwaa det'aa; ²³Dahadín binchó'híí bighá baa nágodenoh'aaqahíí, áí binchó'íí baa nágodet'aa; dahadín binchó'híí bighá doo baa nágodenoh'aa dahíí, binchó'íí t'ah yegoyılíí.

²⁴Thomas, nakits'adahíí itah nłını, Dídymus holzéhi, Jesus nyáadá' doo áígee itah sidaa da lék'e. ²⁵Bitsılke'yu ła'ihíí bıł nadaagolnı', NohweBik'ehń daahiıltsaa, daabiłniigo. Thomas gáníí, Bigan biyi' bésh bikísk'eh nagoz'aaqahíí hish'ııyúgo zhá, bésh odaaz'aa n'ıí yuné' nadishniihgo, ła'ıí ba'ask'ehgee o'ı'án yuné' nadishniihyúgo zhá oshdlaa doleeł.

²⁶Tsebíı yiskaa hik'e Jesus bitsılke'yu kış yuné' naháztaa lék'e, k'adıí Thomas bıłgo: áígee dáádıtıh da'dentáa ndi Jesus ákone' bitahyú sizııgo nanádaayıltsaaago gábiłnii, İch'ı'gont'ééhíí bee nohwich'ı' goz'aa le'. ²⁷Áıdı' Thomas gáyılñni, Dzaa bedenıñhgo shigan nń'ıı; yushde' dahdenıñhgo sha'ask'ehgee o'ı'ánhíí nabik'ınñnii; doo odlaa dahíí doo nıııgo da, ondlaa le'. ²⁸Thomas gábiłnii, SheBik'ehń, Bik'ehgohınshnahń nııı lıá. ²⁹Jesus gábiłnii, Shi'ıñhıí bighá shosındlaa: hadın doo sho'ıı da ndi shodlaanıı biyaa gozhó doo.

³⁰Jesus bitsılke'yu bınáál godiyıhgo áná'ol'ıñhıí lıáago áyılłaa, ła' dıí naltsoosıı biyi' doo bak'e'eshchıı da: ³¹Áıdá' Jesus, Christ nııı, ła'ıí Bik'ehgo'ıhi'nań biYe' nııı daahohdlaa doleełgo; áıdı' daahohdlaago bizhi'ıı biláhyú daahinoñaa doleełhıí bighá dıí bak'e'eshchıı.

21 ¹Dıí bikédı'go túsikaanıı Tibérias golzéhi bahgee Jesus bitsılke'yu yich'ı' ch'ı'nah áná'delzaa; dıí k'ehgo ch'ı'nah áná'delzaa. ²Simon Peter, Thomas, Dídymus holzéhi, Nathánael, Gálılee biyi' Cánagee golını, Zébedee biye'ke, ła'ıí Jesus bitsılke'yu naki dawa dała' naháztaa lék'e. ³Simon Peter gádaabiłnii, Ha'ishłeehyú déyáá. Yıł nakaihiı gádaabiłnii, Néé ałdó' ákú nıł nkáh. Dahiskaigo dagoshch'ı' tsina'eełıı yiı' okai; áí bit'é' doo nt'é hadaizlee da. ⁴Hayołkaaldá' Jesus tábaayú sizıı; áıdá' bitsılke'yu Jesus at'ıınıı doo yıdaagoıı da. ⁵Jesus gádaabiłnii, Shichagháshé, łóg ła' hadaasolee née? Dah, daabiłnii. ⁶Gánádaayıldo'niid, Tsina'eełıı dihe'nazhıneégo łóg behaidlehé nanest'ólıhiı tédaałkaad, áık'ehgo ła' hadaahłeeh. Áıdı' áı tédaıskaad nt'éégo łóg dázhó lıáhıı bighá doo hagot'éégo hadaıłtıı bik'eh da. ⁷Bitsılke'yu dała'á Jesus bıł nzhónihıı Peter yich'ı' gánıı, NohweBik'ehń át'ıı lıa. Simon Peter hadın át'ıınıı yaa idezts'aađá, na'ıdziid bighá bı'ıı ádayıdiltsooz n'ıı ánágodlaago tayı' yáhıt'ag. ⁸Jesus bitsılke'yu ła'ihıı, łóg behaidlehé nanest'ólıhiı łóg bee halk'ıłgo daidołshoołgo, tsina'eełıı yee hikai, (doo aňahdı' táts'á ngont'ı' da, dała'á gonenadın da'des'eezyú shı.) ⁹Táts'á haskaidá' tsııd dıłtı'go, łóg ła'ıı bán bıłgo ko'ká' sinıłgo daayıltsaa. ¹⁰Jesus gádaabiłnii, Łóg hadaasolee'ıı ła' deda'nohniı. ¹¹Simon Peter, tsina'eełıı yiı' oyáago, łóg behaidlehé nanest'ólıhiı łóg nchaahıı bee halk'ıłgo tábaazhı' nyidenłshood, łógıı dała'á gonenadın biká'yú ashdladın taagi: łóg dázhó lıá ndi łóg behaidlehé nanest'ólıhiı doo odláad da. ¹²Jesus gádaabiłnii, Yushde'

da'ohsaą. Bitsilke'yu daaste'go doo ła', Hadín ánt'íi? daabiłnii da, beBik'ehń át'íiigo yídaagołsiidhíi bigha. ¹³Áídí' Jesus bání náidnné'go bita'izné', lóg áldó'. ¹⁴Díi biłgo taadn Jesus bitsilke'yu yich'í' ch'í'nah ádelzaa, daztsaądí' naadiidzaahíi bikédí'go.

¹⁵Aął da'iyaađá' Jesus Simon Peter gáyılñii, Simon, Jonas biye' ńlını, ya' díi bitisgo nił nshqó née? Peter gábiłñii, Ha'oh, sheBik'ehń; shił nzhóóníi bígonłsí. Jesus gánádo'niid, Shidibełíi bizhaazhé shá biza'hiníił. ¹⁶Nakidngee Jesus gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' ńlını, nił nshqó née? Peter gábiłñii, Ha'oh, sheBik'ehń, shił nzhóóníi bígonłsí gádnii. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełíi shá biza'hiníił. ¹⁷Taadngee gánábiłdo'niid, Simon, Jonas biye' ńlını, nił nshqó née? Peter doo bił gozhqó da, taadn, Nił nshqó née? biłñiidhíi bigha. Áík'ehgo Peter gábiłñii, SheBik'ehń dáwa bígonłsí gádnii; shił nzhóóníi bígonłsí. Jesus gánábiłdo'niid, Shidibełíi shá biza'hiníił. ¹⁸Da'anii, da'aniigo gániłdishñii, Áníi nannaadá' dani ák'ená'ídléehgo, dahánt'íiyú nannaa ni': hastiin síńlįigohíi ilts'ą' dahdnłñihdá, ła' n'íi ná ágole'go, doo hánt'íi dayú nidilteeh doo. ¹⁹Díi Jesus yee ánniid, da'itsaah daat'éhi Peter yee datsaahgo Bik'ehgo'ihinań ízisgo ye'at'ééhíi ch'í'nah ádolñiiłgo. Ágánniidá' Peter, Shiké' hínááł, yiłñii. ²⁰Peter t'aązhí' déz'iidgo, Jesus bitsilke'yu bił nzhónihíi biké' higaalgo yiłtsaą; áń da'iyáą n'íige e Jesus bitíldí' yínentíiđá, SheBik'ehń, hadíihíi ch'íní'aah doleeł? nñiid lék'e. ²¹Peter biłtsaąđá' Jesus gáyılñii, SheBik'ehń, lái nneehń hago annéh áídá'? ²²Jesus gábiłñii, Hasht'íiyúgo nánisdzaazhí' hínaa, hant'é naninłt'og áízhi'? Nkú shiké' hínááł! ²³Ái bitsilke'yu dała'á doo datsaah da, ch'iniihíi Jesus yił nakaihíi bitah didezdaad: ndi Jesus, Doo datsaah da, doo biłñiid da; daazhógo, Hasht'íiyúgo nánisdzaazhí' hínaa, hant'é naninłt'og áízhi', biłñiidá'. ²⁴Da'án, doo datsaah da, daalch'iniihíi bińááł díi dawa ánagot'íił lék'ehíi yaa nagolñi'dí' yak'e'eshchijj áldó': yaa nagosni'íi da'aniigo bídaagonłzi. ²⁵La'íi ląągo áldó' Jesus ánát'iid; ái dawa naltsoos bee álzaayúgo, ni'gosdzán biká' doo hayú bá goz'ąą da doleeł shi nsi.